

merhaba

Baharın tüm renkleriyle içimizdeki heyecanı büyüttüğü bu günlerde kadınların mücadelesi de tüm renkliliğiyle özgür bir dünya düşünüşü örgütüyor. Bizlerde yaşamlarımıza dokunan, umudumuzu büyüten yeni dergimizle sizlere merhaba diyoruz.

Tüm dünya uzun zamandır her geçen gün büyüyen kadınların eşitlik ve özgürlük mücadelesine tanıklık ediyor. Ülkemizde kadınlar yasakları aşıyor, seslerini birleştiriyor ve ARTIK YETER diyor. Eğitim ve Bilim Emekçisi kadınlar olarak bizlerde mücadele tarihimizden aldığımız güçle emeğimiz, bedenimiz, kimliğimiz, haklarımız, yaşamlarımız ve geleceğimiz için mücadelemizi her geçen gün büyütüyoruz.

Bu sayımızda kadınların direnişini tema aldık ve umudumuzu örgütledik. "Kadınlar Nasıl Yaşamalı" sorusunu sorduk kendimize. "İstanbul Sözleşmesi Bizindir, Vazgeçmiyoruz" dedik bir kez daha. Tarihe not olarak düşen, hepimizi heyecanlandıran, alanlarda buluşturan Boğaziçi Direnişini yazdık. Kadının Özgürlük Meselesini tartışalım istedik. Kadını Parselleyen Erklere sorguladık. Şiirlerden, hikâyelerden baktık kadınlara ve "bizde artık başka şarkılar söyleyeceğiz" dedik.

Duğusuyla, düşüncesizle, inancıyla, heyecanıyla katkı sunan tüm arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz. Kadınların daha özgür ve eşit olduğu bir geleceği yaratmak için herkesi EĞİTİM SEN de birlikte mücadele etmeye davet ediyoruz.

EĞİTİM SEN KADIN DERGİSİ
Nisan 2021 | Sayı 14

EĞİTİM SEN Adına Sahibi
Prof. Dr. Nejla Kurul

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
İkram Atabay

Hazırlayan
Eğitim Sen Merkez
Kadın Sekreterliği

Yönetim Yeri
Aziziye Mh. Willy Brand Sk.
No:13 Çankaya / Ankara
Tel: (0312) 439 01 14 (pbx)
Faks: (0312) 439 01 18
Web: www.egitimsen.org.tr
E-mail: bilgi@egitimsen.org.tr

Kapak Tasarım / Dizgi
Gülüzar Ünver

ISSN: 2148 - 9203

3 Aylık Süreli yayın

Basım Yeri
Hermes Tanıtım Ofset Baskı
Hizmetleri Kağıtçılık Ltd. Şti.
Büyük Sanayii 1 Cad.
No: 105 İskitler / Ankara
Tel: 0312 341 01 97

Yayın Tarihi
27.05.2021

Basım Tarihi
30.06.2021

içindekiler

1

DÜNYA KADINLARIN DİRENİŞİYLE
ÖZGÜRLEŞİYOR!

8

BİR KADIN
NASIL YAŞAYABİLİR?

16

TOPLUMSAL İNŞA BAĞLAMıyla
İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

19

HAKLARIMIZIN KALESİ: TOPLUMSAL
CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞIN
ÖNLENMESİNE YÖNELİK
ULUSLARARASI MEVZUAT

24

KADIN'IN ÖZGÜRLÜK MESELESİ

28

KADINI
PARSELLEYEN ERK(EK)LER

32

BOĞAZİÇİ'Nİ NASILBİLİRSİNİZ?

36

ÖZGÜR KUŞLAR

39

ZÜLEYHA

42

BAŞKA ŞARKILAR
DİNLEYECEĞİZ ARTIK!

46

BU HASRET BİZİM

48

“GEÇMİŞ SONBAHARA
AYDINLIK BAKAN KADIN”
ŞİİRİ ÜSTÜNE

50

YETİM ŞİİR

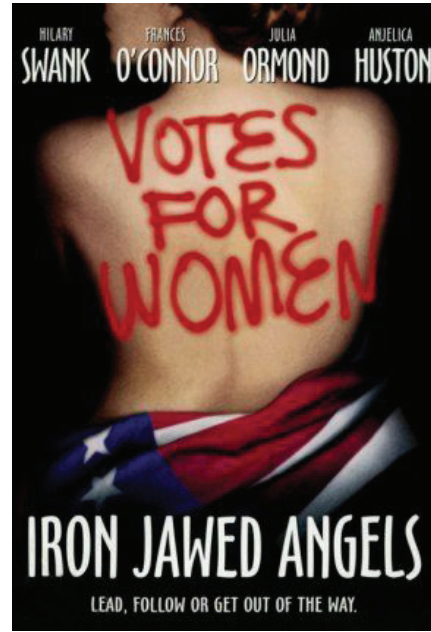
52

KİTAP

54

SİNEMA

Simge Yardım
Eğitim Sen Merkez Kadın Sekreteri

DÜNYA KADINLARIN DİRENİŞİYLE ÖZGÜRLEŞİYOR!

Ataerkil sistemin her gün kendini yeniden ürettiği, haklarımızı yaşamlarımıza, emeğimize dönük saldırıların arttığı bir süreçte yaşamımızın her alanında eşitlik ve özgürlük mücadelesini birlikte yürütüyoruz. Çünkü erkek egemen kapitalizmin yarattığı yoksulluğu, işsizliği, ayrımcılığı, eşitsizliği, cinsiyetçiliği, gericiliği, şiddetin her türlüünü, en ağır biçimleriyle yaşıyoruz. Pandemiyle birlikte kapitalist sistem ve onun örgütlenme ayağı olan ulus devletin yaşadığı büyük buhran kadına yönelik şiddet ve sömürüyü artırıyor. Ülkede kadın kırımını pandemiyle birlikte çok daha fazla derinleşirken, kadın düşmanı AKP MHP faşist bloğu Covid-19'u fırsat bilerek ekonomik kriz başta olmak üzere yaşadığı çöküşten salgını baskı aracına dönüştürerek, toplumu ve emeği daha fazla sömürerek çıkmaya çalışıyor. Özle savaş yöntemleriyle tecavüz kültürünü derinleştiriyor, taciz ve tecavüzü kadın direnişinin pasifize edilmesinin bir aracı olarak kullanıyor. Evde, iş yerinde, sokakta, cezaevinde sistematik olarak devlet-erkek şiddetine maruz kalan kadınlar siyasal iktidarların eril politikaları nedeniyle her geçen gün şiddetin türlü biçimlerine daha fazla maruz kalmaktadır. Kadını değil aileyi koruyan yasalar, kadınların kanunlarla güvence altına alınmış haklarına dönük saldırılar, yaşam tarzına müdahalenin fiziksel şiddete

varmasını sağlayan cinsiyetçi söylemler ve kadınları nüfus politikalarının aracı haline getirmeyi amaçlayan yasal düzenlemeler ile kadın bedeni denetim altında tutulmaya çalışılmaktadır. Ayrıca eril yargının uyguladığı cezasızlık politikası ve iyi hal, haksız tahrik vb. ceza indirimleri kadına yönelik şiddeti teşvik eder duruma getirmektedir.

Ülkemiz özelinde kapitalizm, patriarka ve iktidarın gericici ideolojisinin birlikte işleyişi ile kadınların kamusal alanda, istihdamdaki varlıkları tehlikeye girmiş, kadınların bedenine, kimliğine, emeğine yönelik saldırılar artmıştır; kadınların kaç çocuk doğuracağından, nasıl giyineceğinden, sokakta özgürce dolaşmasından, çalışmasına, sosyal medya kullanımından, kahkahasına kadar her şey AKP'nin temsil ettiği ideoloji tarafından şekillendirilmeye çalışılmaktadır. İktidarın uzun süredir güvencesizlik, işsizlik, şiddet ve yoksulluk kıskacında kadınların yaşamını daha fazla denetim altına alma çabası, sosyal, siyasal, toplumsal ve ekonomik pek çok hakkı kullanılamaz hale getirmiştir.

Kadınların toplumsal yaşamda bir özne olarak var olmalarını, özellikle istihdamda ve siyasette temsil gücü oluşturmasını, kendi kararlarını vermelerini, bunun

Kahkahalarımızla, farklılıklarımızla, renklerimizle mücadelenin her alanında varız ve en öndeyiz! AKP iktidarı, oluşturduğu “makbul kadın” tanımının dışında kalan, mücadelede bir adım geri atmadan ve en önlere yer alan kadınları türlü cezalarla kamusal alandan dışlamaya, eve kapatmaya, iş yerinden, emekçilerden yalıtmaya, yalnızlaştırmaya çalışsa da biz kadınlar asla vazgeçmeyeceğiz; dayanışmamızla, örgütlü gücümüzle eşit ve özgür bir dünyayı ilmek ilmek öreceğiz.

toplumsal mekanizmalarını oluşturmalarını kendi varlığı için bir tehdit olarak gören bu anlayış, oluşturulan tekçi cinsiyetçi rejime karşı kadınların tepkilerini önlemek için ideolojik saldırılarını arttırmaktadır.

İstanbul Sözleşmesinden çekilme kararı başta olmak üzere, kadın kazanımlarını gasp etmeye dönük yasal düzenlemelerin hayata geçirilmeye çalışılması, toplumsal cinsiyet eşitliğinin her alanda hedef alınması, militarist politikaların gölgesinde kadına yönelik şiddetin görünmez kılınması, şiddet tehdidi altında yaşayan kadınların başvuracağı merkezlerin kayyumlar marifetiyle kapatılması, çalışma yaşamında artan cinsiyetçi baskı ve ayrımcılık, eğitim alanı başta olmak üzere kamusal alanın dinselleştirilmesi gibi kadınları şiddete daha açık hale getiren ve kadınlar üzerinde yoğunlaşan saldırılar, oluşturulmak istenen cinsiyetçi rejimin zeminini güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

AKP iktidarı 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında olduğu gibi pandemiyi de fırsata çevirerek tek adama dayalı yeni bir rejim inşasının gerekçesi haline getirmiştir. Mevcut eşitsizlikler yanında AKP-MHP iktidar bloğunun pandemiyi yaşanan ekonomik krizin yansımalarını örtmek, baskıcı politikaları derinleştirmek, toplumsal muhalefeti engellemek, karantina koşullarını cinsiyetçi ideolojisini hâkim kılmak ve fırsata çevirmek için devreye koyduğu araçların yansımaları tüm toplumda etkili olduğu gibi en fazla kadınları etkilemektedir. . Pandemi ve ekonomik kriz bahanesiyle ücretli istihdamda yer alan pek çok kadın ya işten çıkarılmış ya da daha düşük ücretlerle güvencesiz, kayıt dışı çalışmaya mecbur bırakılmıştır. Ev içi iş yükünün

artışı, esnek ve uzaktan çalışma gibi hem hane içi görünmez emeği arttıran hem de güvencesizliğin habercisi olan uygulamalar, ev içi şiddeti arttıran infaz düzenlemelerinin hayata geçirilmesi, işten çıkarmalarda artış ve artan yoksulluk karşılaşılan en temel sorunlar olmuştur. Hükümetin çalışma yaşamının güvencesizleştirilmesine yönelik politikaları çerçevesinde kadın emeğine dönük saldırılar artmaktadır. Yarı zamanlı, uzaktan ve sözleşmeli gibi çalışma biçimleri kalıcı hale getirilerek kadınlar eve kapatılmak, nüfusun yeniden üretimini sağlayan ucuz iş gücüne indirgenmek istenmektedir. Temel istihdam biçimi olarak öngörülen esnek/kuralsız ve güvencesiz çalışma kadınların iş yerlerinde örgütlenmesi önünde engel teşkil etmekte, çıkarılan yasalar dışında mobbing ve baskı süreçleri de bunun için seferber edilmektedir.

Kurulmaya çalışılan ekonomik, sosyal ve siyasal kuşatmaya rağmen kadınlar dünyanın her yerinde itiraz etmeye, direnmeye ve alternatif yaşamlar var etmeye devam ediyor. Demokratik, eşit ve özgür bir yaşamın ancak kadınların özgür olmasıyla sağlanabileceği ve bu süreçte toplumsal muhalefetin kadın öncülüğünde her alandan doğru geliştirilmesi gerektiği açıktır.

Erkek egemen sistemin tahakkümünü iliklerine kadar yaşayanlar olarak, yaşamlarımızı ve dünyayı hep birlikte değiştirebilir, dönüştürebiliriz. Tarihimizden aldığımız güçle bugün çok daha örgütlüyüz. Tüm farklılıklarımızla ortak bir mücadeleyi öruyoruz. Evlerimizde, sokaklarda, iş yerlerimizde, sendikamızda cinsiyet eşitsizliğine karşı örgütleniyor, özgürleşiyor, yaşamın her alanını özgürleştiriyoruz. Kadınlar özgür ve eşit bir

dünya düşünü örgütlüyor, renklerini buluşturuyor direniş alanlarında. 8 Martta rengârenk bir isyan döküldü sokaklara. Biz kadınlar hayatımız, haklarımız, geleceğimiz için birlikteydik. Ataerkil kapitalist sistemin şiddetine, sömürüsüne ve savaştan beslenen düzenine karşı 8 Mart'ın ışığında yürüdük. Sokaklara çıkmamızı, demokratik haklarımızı kullanmamızı engellemek için bizi eve hapsedmeye çalışanlara karşı cevabımız mücadele kararlılığımızdı.

Her gün şiddete, tacize, tecavüze uğrayan, katledilen kadınlar için "bir kişi daha eksilmeyeceğiz diyerek, baskı, tutuklama ve gözaltılara rağmen alanları terk etmedik.

Kaybettirilen ve katledilen tüm kadınların hesabını sormak için hem sokaklarda hem de sosyal medyada Gülistan Doku'nun akıbetini sormaya devam ettik.

Uzman çavuş Musa Orhan'ın tecavüzüne uğrayan İpek Er'in yaşadıkları, Şırnak'ta 13 yaşındaki çocuğun bir uzman çavuşun cinsel saldırısına uğramasına karşı sokak sokak meydan meydan seslerimizi buluşturduk. İkinci yargı paketi kapsamında "çocuk istismarına evlilik yoluyla af" düzenlemesini de içeren yasa tasarısının Meclis gündemine getirileceği tartışmaları üzerine birçok kentte sokaklara çıkıp hayatı durdurduk, düzenlemenin geri çekilmesini istedik. Düzenlemeye tepki eylemlerimiz, iktidara geri adım attırana kadar devam etti. İstanbul'da 197, Ankara'da ise 88 kadın örgütü, tasarıya karşı ortak açıklama yaptı. Yıl boyu süren mücadelede onlarca kadın gözaltına alındı. İktidarın ikinci yargı paketi kapsamında "çocuk is-

tismarına evlilik yoluyla af" düzenlemesiyle tecavüzü meşrulaştıran yasanın geçmesine izin vermedik.

"Kendimizi Savunuyoruz" diyerek alanlarda buluştuk. "#MeToo" hareketiyle taciz faili erkekleri ifşaa ederek, uğradığımız taciz ve cinsel saldırıları "Uykularınız Kaçsın" etiketiyle paylaştık. 62 kadın örgütü, ortak metinle tacize sessiz kalmayacaklarını belirtti.

İstanbul Sözleşmesinin tartışmaya açılmasıyla birlikte tüm illerde hayatı durdurduk. Bir gecede sözleşmeden çekilme kararına karşı kadınlar haklarımız için alanlardayız diyerek meydanlarda buluştuk.

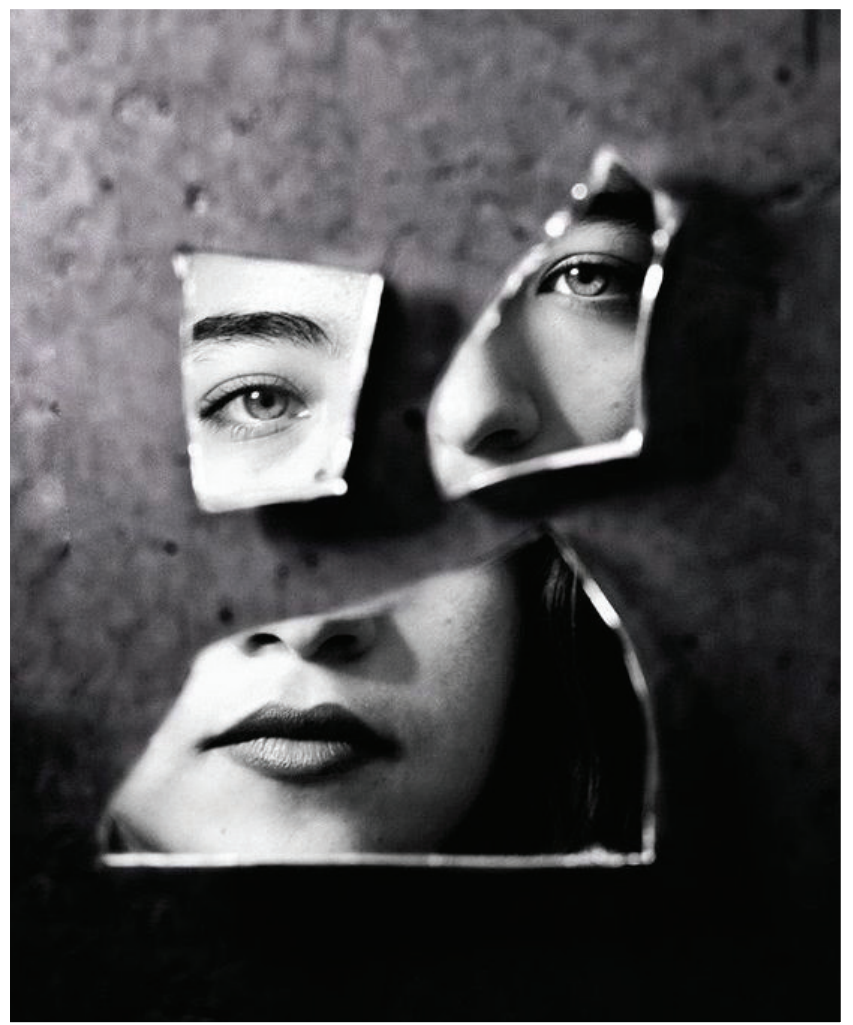
Kadınların direnişi bize vazgeçmemeyi öğretiyor. İnsan hakları savunucusu Roza PARKS'ın "doğru olan şeyi yaparken korkmamalısınız" diyen kararlı sesini hatırlayalım. Doğru olan şeyi yaparken korkmamalıyız. Bugünkü mücadelemiz, eşit ve özgür bir dünya düşündenden vazgeçmeme mücadelesidir. Yaşamımızın her alanında tarihimizden aldığımız güçle özgürleşme ve özgürleştirme direnişidir.

Kahkahalarımızla, farklılıklarımızla, renklerimizle mücadelenin her alanında varız ve en öndeyiz! AKP iktidarı, oluşturduğu "makbul kadın" tanımının dışında kalan, mücadelede bir adım geri atmadan ve en önlere yer alan kadınları türlü cezalarla kamusal alandan dışlamaya, eve kapatmaya, iş yerinden, emekçilerden yalıtmaya, yalnızlaştırmaya çalışsa da biz kadınlar asla vazgeçmeyeceğiz; dayanışmamızla, örgütlü gücümüzle eşit ve özgür bir dünyayı ilmek ilmek öreceğiz.

Prof. Dr. Necla Kurul
Eğitim Sen Genel Başkanı

BİR KADIN NASIL YAŞAYABİLİR?

Biz hala bir beden neler yapabileceğini bilmiyoruz” diyen düşünür yaşadığı 17.yüzyıldan sesleniyor ve bu sözün kadınların yaşam uğraşısı içinde karşılığını ve anlamını esastan düşündürüyor. ‘Böyle gelmiş böyle gider’, ‘neysen O’sun başka türlü olmaz’ diyenlere karşı kadınların tekil olarak ve/veya hep birlikte yapabilirliklerine vurgu yapıyor adeta. Anlıyoruz ki kadınların tüm güçlülere karşın hem varoluşunu sürdürme ve hem de var olma direncini göstermeye hem güçleri var, hem de hakları.

Yaşamın akışı içinde birilerine benzeyebilir, farklılaşabilir, hatta etrafımızdakilere yabancılaşıp kendiliğimizden de uzaklaşıp sonsuzca yeni oluşlar içinde olabiliriz. Çocukluktan erişkin kadınlığa doğru yol alırken annelerimiz başta olmak üzere, onların etkisini aştığımızda, bu kez farklı başka kadınları izledik. Bunlar kimi zaman varsıl ve şenlikli bir yaşamın içindeki kadın sinema oyuncularını, kimi zaman mahallenin güzel, cesur, akıllı, duygulu asıl olarak özgür kadınları, kimi zamanda okul yaşamı içindeki bilge ve özgür kadın öğretmenlerdi. İşinde ciddi, uçarı, özgür ruhlu, güzel konuşan kadın öğretmenleri anımsıyoruz. Onları nasıl da hayranlıkla izledik. Şimdi düşündüğümüzde bile, okulun içinde silikleşen diğer öğretmenler arasında bir

Filozoflar dünyayı yalnızca çeşitli biçimlerde yorumlamışlardır; oysa sorun onu değiştirmektir.¹

Karl Marx

Özgürleştirmeksizin eğiten aptallaştırır.²

Jacques Ranciere

¹ Karl Marx, *Feuerbach Üzerine Tezler*, 1845.

² Ranciere, Jacques (2018). *Cahil Hoca Zihinsel Özgürleşme Üzerine Beş Ders*. İstanbul: Metis Yayınları.

ya da birkaç yönüyle “farklı olan bu öğretmenler” nasıl da ısl ısl belleğimizde duruyor.

Bu cümleyi yazarken belleğim beni başka bir güzel cümleye götürüyor. Başka Bir Eğitim Hikâyesi kitabımın bir bölümünde “Bir Birey Nasıl Yaşayabilir” sorusunu sormuş ve yanıtlamaya çalışmıştım. Bölüm çok etkilendiğim için Michel Foucault’dan bir alıntı ile başlıyor. Şöyle diyor filozof:

“Beni şaşırtan toplumumuzda sanatın bireylere ve hayata değil de yalnızca nesnelere ilişkin bir şeyler durumuna gelmesi. Sanatın yalnızca sanatçı denilen uzmanlar tarafından gerçekleştirilen bir uzmanlık dalına dönüştürülmesi. Neden her kişi kendi hayatını bir sanat yapıtına dönüştürmesin? Neden şu ev ya da lamba bir sanat yapıtı olsun da benim hayatım olmasın?”³

Yaşamımızın daha erken dönemlerinde bu cümleleri duymuş ve anlamını içselleştirmiş olsaydık, kanımca çok daha farklı bir yaşamın izinlerini sürerdik gücümüz yettiğinde. Ancak hiçbir şey için geç değil, öğrenme ve yaşama yolculuğuna devam ediyoruz.

Adı Olmayandan Oluş İçindeki Kadına

Kadın oluşun içinden geçerken düşünen ve eyleyen kadının bilincine vardığımızda erkeklerin yaşam uğraşısı dikkatimizi çekmeye başlamıştır. Erkeklerin zamanı ile kadınların yaşadıkları arasındaki farkı, okuduklarım arasında en iyi anlatan kitabın Virginia Woolf’un⁴ Kendine Ait Bir Oda adlı yapıtı olduğunu düşünüyorum. Woolf, kitabında düş gücünü harekete geçiriyor ve kadın ve erkeğin yapabilirlikleri hakkında değerli bir akıl yürütme örneği sunuyor. Kitabının bir bölümünde Woolf, Shakespeare’in Judith adında son derece yetenekli bir kız kardeşi olmuş olsaydı ona neler olacağını sorguluyor.⁵ Toplumsal ve kişisel koşullar, William Shakespeare’in iyi bir eğitim almasını

sağlamıştı, bir erkek olarak devinim olanakları nedeniyle Londra’ya gidişi de mümkün olmuştu. Tiyatrodan hoşlanıyordu ve bu işe sahne kapısında at tutmakla başlayacak kadar tutkulu olduğu da görülüyordu. Londra ve tiyatro, Shakespeare’in pek çok kişi ile karşılaşmasına, tanınmasına, sanatını yaşama geçirmesine, zekâsını sokaklarda kullanmasına, kraliçenin sarayına bile girişine olanak tanıyordu. Woolf, erkek kardeşin bu olanaklarına karşılık olağanüstü kız kardeşinin eve mahkûm olduğunu varsayıyor. Woolf, Judith’in gerçekleşmemiş potansiyelini şöyle anlatıyor:

“O da aynı ölçüde maceracı, aynı ölçüde yaratıcı ve dünyayı tanımak için aynı ölçüde yanıp tutuşuyordu. Ama okula gönderilmedi. Horace ve Virgil okumak bir yana, gramer ve mantık okumak gibi bir olanağı dahi yoktu. Arada bir eline bir kitap, belki de erkek kardeşininkilerden birini alıp birkaç sayfa okuyordu. Tam o anda annesi ya da babası içeri girip çorapları yamamasını ya da pişen türlüye bakmasını ve kitapla kâğıtla oyalanmamasını söylüyordu. Sert ama şefkatle konuşuyorlardı, çünkü bir kadın için yaşam koşullarının ne denli zorlu olduğunu bilen ve kızlarını seven dürüst insanlardı – hatta büyük bir olasılıkla Judith babasının göz bebeğiydi. Belki de bir elma ambarında gizlice birkaç satır karalamış ama yazdıklarını özenle saklamak ya da yakmak durumunda kalmıştı. Ne var ki daha yirmisine varmadan tanıdık bir yün tüccarıyla arasında söz kesildi. Evlilikten nefret ettiğini haykırdığı için babası tarafından dövüldü...”⁶

Judith’in yeteneğinin gücü onu evden kaçmaya zorluyordu. Eşyalarını küçük bir çıkına koyup Londra’nın yolunu tuttu. “Henüz on yedisinde bile değildi. Erkek kardeşininki gibi bir yeteneğe, sözcüklerin uyumu konusunda son derece canlı bir imgeleme sahipti. Yine kardeşi gibi tiyatrodan hoşlanıyordu...” Başvurduğu yerlerde Judith’e hiçbir kadının tiyatro oyuncusu olmayacağını söylediler. Sanatında eğitim görmesi de mümkün değildi...”⁷ Sonunda ‘verili’ Judith’e olan neydi? Judith, William kadar etkin güçlere sahip olmasına rağmen kendini gerçekleştiremedi. Bu güçler açığa çıkamadı, bu yetenek bir kadın bedenine sıkışıp kaldı. Woolf, en gizemli soruyu sordu: “Bir kadın be-

3 Murathan Mungan, *Harita Methot Defteri (Üçüncü Basım)* İstanbul: Metis Yayınları, 2016.

4 Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda (Dokuzuncu Baskı) Çev: Sühra Öncü.* İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.

5 Nejla Kurul, *Başka Bir Eğitim Hikayesi Bireyin Gelişimi, Toplum ve Doğa Etkileşimi Üzerine Sorgulamalar*, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2019.

6 Woolf, a.g.e., s.54.

7 Woolf, a.g.e., s.54

deninde kısıtılıp kalmış bir şair ruhunun şiddetini ve ateşini kim ölçebilirdi?" Şimdilik bu soruyu bir kenara bırakalım ve Judith adlı kadının olası "fiili" durumuna bakalım. Judith, Woolf'a göre, "hamile kaldığını öğrendi... bir kış gecesi canına kıydı ve şimdi otobüslerin durduğu bir kavşakta gömülü yatıyor."⁸

Yeniden üretim alanına mahkûm edilen Judit'in hikâyesi bizleri umutsuzluğa sevkemesin. 21.yüzyıldayız ve hala kadınların neler yaşayabileceğini bilmiyoruz. Kadınlar olarak hem söylem hem de eylem alanında daha çok yer kaplamaya devam edeceğiz.

Biliyoruz ki kadın-oluş, yaşadığı ve başkalarından devralıp içselleştirdiği, eleştirdiği, değiştirdiği ve farklandırdığı deneyimlerin ilişkisel ve diyalektik bir sürecidir. Kadın zorunluluklar, tesadüfler, yapısal dinamikler, verili toplumsal ilişkiler, kişi iradesi/iradesizliği gibi pek çok etkenin diyalektik ve ilişkisel bir sürecin içinde oluşur.

Kadınların güçlenme ve özgürleşme mücadelesini kuşaklar itibarıyla yeniden düşünelim. Yalnız kuşak kavramını kronolojik anlamda almayalım, şimdi ve burada, değişen mekânlar ve zamanlarda belli bir tavır ve yaklaşım olarak değerlendirelim. Bugün içinde yaşadığımız coğrafyanın bir yanında birinci kuşak feministlerin mücadelesi yürürken başka bir parçasında farklı kadınların, farklı kuşakların mücadeleleri sürüyor.

1968 öncesi birinci kuşak feministlerin itirazı egemen ataerkil görüşe idi. Bu görüşe göre kadının yeri evidir ve "kadının zamanı" yemek pişirme, eviyle ve eşiyle ilgilenme, çocuk doğurup büyütmeyle doldurulmalıdır. Kadın ancak boş tabakların ve bardakların yönetimi ile işlevli kılınmalıdır. Birinci kuşak feministler erkeklerle aynı haklara sahip olma arzusuna dayanıyorlardı. Erkeklerle aynı zamanı paylaşmak istiyorlardı. Çünkü zaman erkeklerin tekelindeydi. İlkelerinin en belirgin dayanağı erkeklerle aralarında bir fark olmadığı ve dolayısıyla aynı sosyal ve politik haklara sahip olmaları gerektiği iddiasıydı.⁹

Kadınların bu kapatılış koşullarında yeni hiçbir şey yaratılamaz ve eski defalarca aynı biçimde yaşanır. Bu kısır döngüden kurtulmak, erkeğin tekelinde olan yaratıcı ve ilerlemeci lineer (çizgisel) zamanda yerlerini almak birinci kuşak feministlerin önde gelen amaçlarındandı. Başkaldırının ardında karşı geldikleri düzenle özdeşleşme arzusu vardı ve başkaldırı radikal bir değişiklik yerine tanınma ve içerilme (dahil edilme) üzerinden yürütülmekte idi. Birinci kuşak feministlerin mücadelesini anlatan Suffragette adlı film feministlerin taleplerini ve eylemlerini etkili biçimde ifade etmektedir.¹⁰

Kristeva'nın peşinde olduğu soru, cinse dair farklılığın nasıl tanımlanacağıdır. Düşünre göre, kadını erkekten farklı kılan sadece biyolojik farklılık değildir. Bu farklılığın anlam kazanması için mutlaka dil yoluyla telaffuz edilmesi gerekir. Başka bir deyişle cinse bağlı farklılık dil içinde yaratılır. Kadınların sorunlarının çözümü için sosyal dilsel temsil düzenlerinin ikisini de kapsayan psikosembolik yapının¹¹ irdelenmesi gerekir.¹²

1970'ler boyunca "ikinci kuşak" adıyla anılan feminist kuramcılar bu yapıyı fark edip, özdeşleşme yerine farklılığı esas almak suretiyle feminist söylemi bir başka boyuta taşımışlardır. Kristeva açısından söz konusu psikosembolik yapıyı anlamak, kadın-erkek arasındaki farkı güç, dil ve anlam bağlamlarında incelemenin yolunu açmıştır. Farklılığı eşitleme çabası içinde emek veren birinci kuşak feministlerin aksine, ikinci kuşak feministler "farklılık" fikrini esas alıp bir önceki kuşağın amaçları doğrultusunda göz ardı ettiği "kadın olma" halinin değerini ön plana çıkarmak için uğraşmışlardır.

8 Woolf, a.g.e., s.55.

9 Hülya Şimga, "Unes Femmes: "Kristeva, Psikalaniz ve Kadın". Cinsiyetli Olmak (Derleyen Zeynep Direk) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları. 2018, 6. Baskı.

10 Filmin senaryosu Abi Morgan tarafından kaleme alınmış, film Sarah Gavran'ca yönetilmiştir. Filmin başrollerini Carey Mulligan, Helena Bonham Carter ve Meryl Streep paylaşmışlardır. Film 20. Yüzyılın başlarında Birleşik Krallık ve ABD'de, pasif direniş, kamu toplantılarını bölme, toplu dilekçe verme ve açlık grevi gibi eylemlerle kadınların seçme ve seçilme hakkını savunan ve belli düzeylerde örgütlü, kadın haklarını savunucularının mücadelesini anlatmaktadır.

11Psikosembolik yapıdan kasıt, bedensel dürtülerin yarattığı enerjinin dışa vurulduğu semiyotik unsurlar ile dil kullanımıyla başlayan sembolik unsurun oluşturduğu ve anlamlandırmaya temel oluşturan yapıdır.

12 Şimga, Ön.Ver.

Birinci kuşak feministlerin dışladığı “annelik”, ikinci kuşak feministlerce farklılığın en önemli ögesi olarak baş tacı edilmiştir. Peki anne olma arzusunun altında yatan nedir? Bu soruyu yanıtlamakta yetersiz kalan feminist kuram, Kristeva’ya göre, endişeyi, acı çekmeyi ve anneliğe dair beklentileri kapsama potansiyelini taşıyan yepyeni bir dine açık kapı bırakıyor. Kristeva’nın düşüncesine göre, bu tutumun yol açtığı bir tehlike, “kadın” genel adı altında tek tek her kadının özerkliği, özneliği ve farklılığının kaybolmasıdır. Fakat bundan daha büyük tehlike de “anne” mitinin psikosembolik düzende var olan sorunların çözümü olarak ortaya atılmasıdır.¹³

Bu sorunsalın çözümünün “üçüncü kuşak” feminist kuramcılarının yeni bakış açısında bedenleşeceği düşüncesi, Kristeva felsefesinin de kapılarını açıyor. Kristeva’ya göre, üçüncü kuşak feministlerin en başta gelen görevi her kadının tekliliğini, özneliğini ve özgünlüğünü vurgulamak olmalıdır. Kristeva şöyle diyor: “Kanımca, artık bütün kadınlar şeklinde konuşmamızın imkânsız olduğu bir döneme geldik. Artık tek tek kadınlardan bahsetmeliyiz. (...)” Kitle, sürü halindeki kadınlardan değil, tek tek özgün kadınlardan, bizlerden değil benlerden söz etmek gerektiğini ileri sürüyor Kristeva. Bizi, kendimizi bulmaya yönelten bakış açısı bu olmalı diyor. Kristeva’nın unes femmes fikrinin özü olan tek tek özgün kadınlardan oluşan bir topluluk olma halinin bazı amaçlar dâhilinde birlikte hareket etmeyi mümkün kılmak gibi olumlu sonuçlara yol açtığı tartışılmaz.¹⁴

Toplumsal Cinsiyet: Sınıf İlişkilerinin Özgülleşmesi

Bilindiği gibi, erkek egemen sistem, kapitalizmden çok daha öncesine dayanan bir egemenlik biçimidir. Bununla birlikte ataerkil düzen kapitalizm tarafından devralınmış, dönüştürülmüş ve çalışma yaşamı dahil gündelik hayatın çok boyutlu akışı içine eklenmiştir. Kapitalist erkek egemen toplumda, piyasaya yönelik olarak sürdürülen toplumsal üretim ile genel olarak insan türünün ve emek gücünün üretilmesini sağlayan yeniden üretim birbirinden ayrılmıştır. Yeniden üretim, ağırlıklı olarak kadınların karşılıksız ev ve bakım emeğine dayanmaktadır. Kadınlar ücretli bir işte çalışsın ya da çalışmasın, evde karşılıksız bir yeniden üretim hizmeti vermeye zorlanırlar. Bunlar ev işleri ve yaşlı, hasta, çocuk ve engelli bakımı gibi işlerdir. Bu bağlamda aile, erkek egemen kapitalist sistemin en özel kurumu kabul edilir. Bu sürecin sonunda karşılıksız ev emeğinin güçsüzleştiği kadınlar ancak düşük ücretli, sosyal güvencesi olmayan işlerde ve kesintili olarak çalışırlar. Marksist yaklaşımlar, kadınları, eşitlik ve özgürlük uğraşısında erkek egemenliğine karşı anti-kapitalist temelde inşa edilmiş bir mücadeleye çağırırlar. Bu uğraşı, gündelik hayatı dönüştürmeye ve cinsiyetçi pratiklere karşı yeni öznellik üretimlerini edimselleştirmeye yönelmek durumundadır.

Kadın-oluşu, benzeşim, farklanma ve tekillik içinde bir yolculuk olarak ele alırken bu oluş sürecini toplumsal sınıf ve tanınma için mücadeleleri içinde nerede ve nasıl konumlandıracağız? Buna ilişkin en etkili yanıtı, Silvia Federici, Caliban ve Cadı adlı kült eserinde veriyor kanımca.¹⁵ Üstelik kitabı, kapitalizmin göreceli ilericiliği mitini alt üst edecek kanıt ve tartışmalarla doludur. Toplumsal cinsiyet ve “Caliban” üzerinden etnik kimlik konularına Federici, sadece kültürel bir gerçeklik olarak yaklaşmamış, bunun yerine bu olguları “sınıf ilişkilerinin bir özgülleşmesi” olarak görmüştür. Çünkü kapitalizm kendini beş yüz yıl boyunca var edebilmişse, Federici’ye göre bunun nedeni, yalnızca “dünya proletaryasının bedenine koyduğu eşitsizlikler ağı ve sömürüyü küreselleştirme kapasitesidir.”¹⁶

Kapitalizmi pek çok boyutu ile görebilmek en geniş bağlamda toplumsal sınıf olmak üzere toplumsal cinsiyet, ırk, renk ve etnisite, yaşa dayalı hiyerarşiler, eşitsizlikler ve ayrımlar üretmesini görmek demektir. Toplumsal cinsiyet sorunsalını geniş bir bağlamda ele alırken

14 Şimşek, a.g.e., s. 59-60.

15 Şimşek, a.g.e., s. 60-61.

16 Silvia Federici, *Caliban ve Cadı. Kadınlar, Beden ve İksel Birikim. Üçüncü Basım. İngilizceden Çeviren: Öznur Karakaş. İstanbul: Otonom Cadı Kazanı Yayınları, 2017, s.21,22.*

17 Federici, a.g.e., s. 32.

sınıf temelli mücadeleler ile kimlik temelli mücadeleler ikiliği içine hapsolme ve bir tarafa düşme tehlikesine karşı da korunmuş oluruz. Hiyerarşilere, eşitsizliklere ve ayrımcılıklara karşı kadınlar olarak birlikte karşı duruşun yollarını açmış oluruz.

Toplumsal cinsiyet konusunda bu kapsama ve derinliğe ulaştıktan sonra ataerkillik ve kadın emeği konusuna değinebiliriz. Kadın emeğini, sınıf ilişkilerinin özgülleşmesi olarak ele alırken toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin hem üretim hem de yeniden üretim coğrafyasındaki izdüşümlerini görmemizi sağlayan kavramlara gereksinmemiz olduğu açıktır.

Farklı toplumlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin varlığını açıklamaya çalışan en derinlikli kuramlardan biri Silvia Walby'nin ataerkillik¹⁷ kuramıdır. Walby, bir yandan kapitalizm ve öte yandan ataerkillik arasındaki karmaşık ilişkiyi altı ayrı yapıyı dikkate alarak açıkladı:¹⁸

1. Ev içi üretim ve bunun erkekler ve kadınlar arasında destekleyip sürdürdüğü ilişkiler.
2. Ücretli çalışmanın örgütlenmesi.
3. Ataerkil devlet.
4. Erkek şiddeti.
5. Heteroseksüellik ve cinsel çifte standart.
6. Kadınların kimliklerini biçimlendirmeye yarayan kültürel kurumlar ve kültürel pratikler.

17 Ataerkillik, erkek egemenliğinin kuşatıcı sistemini, çoğu zaman yaşça büyük erkeklerin kadınlar üzerinde olduğu kadar yaşça küçük erkekler üzerindeki egemenliğini belirtmek için feministler tarafından kullanılan terimdir.

18 Tony Bilton, Kevin Bonnett, Pip Jones, Tony Lawson, David Skinner, Michelle Stanwordt, Andrew Webster. (2003) Sosyoloji. (2. Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi, s.138.

Bu kavramsal şemadan kadınlar olarak emeğimizin ne denli geniş bir alana yayıldığını ve bunların birbirleri ile ilişkilerini görebiliyoruz. Ev içi üretimdeki kadın, şanslı olup işi varsa, üretim alanına giderek artı değer üretiyor. Ataerkil kurumsallaşma nedeniyle hem evde hem de devletle karşılaşmalarında şiddete maruz kalabiliyor, farklı cinsel yönelimler içinde bireyler ise çifte cinsel standardın saldırısına maruz kalıyor; evde, sokakta ve işyerinde toplumsal cinsiyete dair kültürel kalıpların kuşatması ile karşı karşıya kalıyor.

Kısaca kadınların insani güç ve yetilerini açığa çıkarabilmesi ve gerçekleştirebilmesi bir kadının nasıl yaşayabileceği sorusunu hem düşünsel hem de pratik sahada sergilemesine bağlıdır. Kadınların bu bağlamda, hiyerarşiye, özdeşliğe ve kuruma girmeyen, ekonomi-politiki kilitleyen dirençli bedenlere dönüşmesi gerekiyor.

Ne Yapabiliriz?

Kapitalizmin aksiyomatiği ve devlet kodları kadınları bir yandan özel alanda tutmaya çalışıyor ve kadınların karma alanlarda kendilerini ifade etmelerini sınırlandırıyor. Öte yandan iktidarların böl-yönet stratejileri, kutuplaştırmaları, kadın örgütlenmelerini bölüyor ve birbirinden uzaklaştırıyor. Oysa bu kodlamalara tabi olmamak için farklı cinsiyet ve cinsel yönelimler, sınıfsal ve etnik karşılaşmaları örmek ve bağlantılar kurmak yeni düşünme, yaratma ve yaşama yollarını birlikte oluşturmak gerekir. Bu bağlamda kadınların mücadelesi çok eksenli, çok cepheli ve sadece üretim ve yeniden üretim süreçlerini değil, yaşamın her alanını sermaye ile hesaplaşmayı mümkün kılacak çoklu bir nitelik taşıyacaktır.

“Özel olan politiktir” sloganıyla kapitalizmin kurucu normlarından birisi olan özel alan/kamusal alan ikiliğini yıktığımızda ve kamusal alanın kapitalizmin çerçevesine sığmayacak bir biçimde yeniden kurulmasını düşündüğümüzde ve eylediğimizde, kadınların özgürlük hareketi yeni bir güç kazanacaktır.

“Biz hala bir bedenin neler yapabileceğini bilmiyoruz.” diyordu ya Spinoza. Doğada bir varlığa sahip olan tüm tekil varlıkların, varlığını sürdürmeye ve var olma direnci göstermeye hem güçleri hem de hakları vardır. Bu bağlamda Spinoza, insan da dâhil hiçbir varlık arasında hiyerarşik bir farklılıktan bahsedilemeyeceğini ekliyor. Birey, nerede yaşarsa yaşasın iktidar ilişkileri, güç ilişkileri içine doğar ve rastlantıların ve zorunluluk-

ların kuşatması altındadır, ne var ki farkında olsun ya da olmasın kadınlar özgürlükleri için oluş gücünü ve hakkını zihninde ve bedeninde taşırlar.¹⁹

Artık kadınlar “aynı”nın yeniden üretildiği sahada değiller; aynılık kadını kapitalizmin ve ataerkil-muhafazakâr devlet yapılanmasının kuralları ve kodlarına uygun düşünmeye ve eylemeye çağırır. Oysa “biz hala bir kadın bedeninin neler yapabileceğini bilmiyoruz.” Kadınlar yeniden üretim alanındaki engellerin farkındadır; temellendirici olanın toplumsal cinsiyet rollerinin zorladığı özdeşlik değil, (karşıtlığın analojinin ve benzerliğin değil) “fark” olduğunu anlamışlardır. Artık kadınlar, farkları olumlayan, böylece eyleme gücünü artıran, deneysel nitelikler taşıyan oluşun alanındadır.

Özdeşlik, tikel bir kimlikle özdeşleşip kalmak, bir toplumsal aidiyet biçimine sabitlenmek, öznelik üretiminin çoklu bağıntı ve temas alanlarına sırt dönmek ve mekânsal, zihinsel ve ilişki gettolar yaratmak demektir. Kapısı ve pencereleri kapalı bir yaşam sürdürmek anlamına geliyor özdeşlik, karşıtlarını da kolayca üretiyor. Deleuze’e göre²⁰ “yaşam”, bir “fark sürecidir.” Özdeşlik, kendi yaşamımızın etrafına çit örmektir. Zengin bir yaşam, kapalı ve kendine yoğunlaşan tarzları, kısaca aynılığı reddeder, karşılaşmalara, yeni sentezlere, karımalara, keşişimlere açar kendisini, bu açık uçlu bir oluş sürecidir.

Kadın örgütlerinin ve tek tek kadınların, anti-kapitalist nitelikler taşıyan kimlik hareketleri ile doğru, ilerletici, geliştirici ve etkileşimci bir ilişki kurması oldukça önemlidir. Karşılaşmaların olmadığı toplumsal alanlar katılaştır, sabitleşir. Farklı nitelikler taşıyan alanların içinde çalışmak, karşılıklı gelişmek, ekonomik ve sosyal talepleri ortaklaştırmak, eleştirel diyalogu süreklileştirmek gerekir. Yaşamı canlandıran şey, başkalık, somut çeşitlilik ve doğanın ve insanlığın rengarenkliğini anlamaktır. Farkların birbiri ile etkileşimi daha fazla fark üretimine yol açar.

Etkin ve olumlayıcı bir beden olarak yola çıkmak, Hannah Stark’a göre yeni düşünme, yaratma ve yaşama biçimleri oluşturmaktır.²¹ Bir güce sahibiz, bu bir enerji! Bu enerjyi/gücü nasıl kullanacağımızı yeniden düşünmek zorundayız. Ağırlığı talep temelli siyase-

19 Kurul, a.g.e., s.15-16.

20 Hannah Stark, *Deleuze’den Sonra Feminist Terori*, (Çev: Yonca Cingöz) İstanbul: Otonom Yayıncılık.

21 Stark, a.g.e. s.39.

te kaydırarak sömürenleri, tahakküm altına alanları, eşitsizliklerin kaynağı olanları yaptıklarını yapmama-ya çağırarak asıl işlevimiz olamaz. Baskının teşhiri için bunlar kısmen yapılabilir. Ne var ki ağırlığı, sahip olduğumuz enerjiyi/gücü kendimizi yeniden tanımlamak, var olan durumu değiştirmek ve geleceği inşa etmek üzere gerçekçi senaryolar tasarlamak için kullanılmalıdır.

Yeni düşünme, yaratma ve yaşama biçimleri oluşturmak kamusal alan ve özel alanda varoluşumuzu yeniden tanımlamaktır. Bunun için kamusal alan ve özel alan ikiliğini kırmak ve bu iki alanın kesişimselliği, geçirgenliğini ve ilişkilerini görmekle başlamak gerekir. Kadınların özel alanda fazlaca oyalanmasının yarattığı tehlikeleri Hannah Arendt çok etkili biçimde özetlemiştir:²²

“...Tümüyle özel bir yaşam sürdürmek hakiki bir insan yaşamı için özsel şeylerden yoksun kalmak demektir her şeyden önce; başkaları tarafından görülmenin ve duyulmanın sağladığı gerçeklikten, başkalarıyla ortak bir şeyler dünyası aracılığıyla birleşmenin ve ayrılmanın sağladığı “nesnel” bir ilişkiden, yaşamın kendinden daha kalıcı bir şeyler başarma olanağından yoksun kalmak demektir. Özel/kişisel(-deki) yoksunluk, anlamını başkalarının yokluğunda bulur; özel (haldeki) insan başkalarının gözüne görünmez, o nedenle sanki yokmuş gibidir. Yaptıkları kaale alınmaz, başkaları için bir doğurgusu yoktur; onu ilgilendiren başkalarını ilgilendirmez...”

Eğitim emekçilerinin genel olarak okul, ev ve yakın çevresi, diğer bir deyişle kamusal ve özel alanlar arasında/içinde akıp giden yaşamı, genel olarak tekdüze bir biçim olarak ifade edilir. Bu hayatlar öylesine yalındır ki, onu anlatmaya yeltenen tüm sözcükler yapay, cilalı, yalancı kalır. Zorunluluklar alanı içinden çıkan bu yaşam, insan özgürleşmesine dönük kamusal/kolektif etkinliklerle dönüşebilir. Demokratik siyaset zemininde etkinlik gösteren sendika, dernek, çeşitli inisiyatif ve platformlar biçimindeki örgütlü mücadeleler, yaşam uğraşısının bir parçası olduğunda, Habermas'ın “müzakere etme” ve Arendt'in “kendimizi insani dünyaya söz ve edimle dahil etme” görevini gerçekleştirmiş oluruz. Bugün insanlığın durumuna ilişkin kaygıları

olan her eğitim bileşeni, özellikle kadınlar, ortak dünyaya olan ilgilerini yeniden canlandırmalı ve tazelemelidir. Yaşayan ve/veya farklı yüzyıllarda yaşamış yazarların ve düşünce insanlarının eserlerinin okunması, farklı insanlara ve kültürlere açılma cesaretinin bir enerji olarak yaşama girmesiyle, kişisel ve kolektif yaşamın zenginleşmesi kaçınılmazdır.²³

22 Arendt, Arendt, Hannah (2012). *İnsanlık Durumu Seçme Eserler 1*, İstanbul: İletişim Yayınları.104.

23 Kurul, a.g.e., s.405-406.

“Biz hala bir beden neler yapabileceğini bilmiyoruz.” diyordu ya Spinoza. Doğada bir varlığa sahip olan tüm tekil varlıkların, varlığını sürdürmeye ve var olma direnci göstermeye hem güçleri hem de hakları vardır. Bu bağlamda Spinoza, insan da dâhil hiçbir varlık arasında hiyerarşik bir farklılıktan bahsedilemeyeceğini ekliyor. Birey, nerede yaşarsa yaşasın iktidar ilişkileri, güç ilişkileri içine doğar ve rastlantıların ve zorunlulukların kuşatması altındadır, ne var ki farkında olsun ya da olmasın kadınlar özgürlükleri için oluş gücünü ve hakkını zihninde ve bedeninde taşırlar.

Arzunur Şimşek
Eğitim Sen Genel TİS ve HUKuk Sekreteri

TOPLUMSAL İNŞA BAğLAMIYLA İSTANBUL SÖZLEŞMESİ

İstanbul sözleşmesi kadına karşı şiddetle mevcut ayrımcılık koşullarını görerek bir mücadele öngörmüş olması bakımından özeldir. Bu program şiddeti önleyici maddeler içerir; şiddeti cezalandırıcı ve kovuşturucu maddeler içerir, en önemlisi de bunlarla kalmaz; şiddet ve ayrımcılığın oluşmayacağı bir toplumsal yapı tahayyülü ile yapılması gerekenlere işaret ederek geleceğe dair şeyler söyler.

İstanbul sözleşmesi kadına karşı şiddet eylemlerinden devletleri sorumlu tutar, devletlere görevler yükler ve uluslararası bağlantılar da dâhil olmak üzere yapılan uygulamaları denetim alanına açar. Bu bir başka ifade ile kadınların mücadelesi ile meşrulaşmış 'kadın cinayetleri politiktir' gerçeğinin devletler nezdinde kabulünü istemektir. Şöyle de açabiliriz bunu; devlet, erkekler kadınları öldürdüğünde 'benimle ilgisi yok' diyemez; yasal indirimler uygulayan tarafta yer alamaz. Anayasa'da eğitim alanı için düzenlenmiş özel maddeler ve toplumsal yaşamın genelini bağlayacak birçok madde ile toplumsal cinsiyet eşitliği yasal olarak güvence altına alınmıştır. Bu yasal güvenceler önemlidir, ancak eşitlik için sadece birer ön koşuldur. Devletler eşitliği engelleyen; yoksulluk, etnik kimlik, ana dil, göçmenlik, cinsiyetçi kalıplar gibi her türlü sosyal

koşulu kaldıracak, azaltacak yönde politikalar geliştirmek ve sürdürmekle yükümlüdür. İstanbul sözleşmesi şiddeti ve ayrımcılığı sebepleriyle masaya yatırmayı; mikro alanlardan başlamak üzere sosyal politikalarla ataerkil ve cinsiyetçi kalıpların toplumsal yaşamda rolünü azaltmayı, eşitsiz koşulları göz önünde bulundurarak yapmayı ödev verir.

Aslında İstanbul Sözleşmesi'ni bir bakıma haklar manzumesi olarak çıkarımlarda bulunarak okuyor olsak da; okulların, sokakların, fabrikaların, hastanelerin velhasıl tüm yaşam alanlarının tam bir organize içinde erk bir yapı ile inşa edildiğini ve mevcut ilişkilerin sürekliliği halinde üretildiğinin net bir fotoğrafını sunan, gerçekliği açığa çıkaran da bir metin. Toplumsal cinsiyetçi yaşam, ayrımcılık, şiddet her boyutuyla ve tüm gerçekliği ile resmedilmiş oluyor metinde. Bir güvence metni olurken, erk yapının organize bir ağ şeklinde sürekli üretilen ilişkisel mekanizması da gözler önüne serilmiş oluyor. Bu kapsamlı açıklayış aynı zamanda her türlü şiddete itiraz etmenin dayanaklarını da ortaya çıkarıyor ve mücadele etmemiz gereken hususları bizlere tüm çıplaklığı ile sunmuş oluyor. Bu da bize bir kez daha söylettiriyor ki İstanbul Sözleşmesi gerçekten yaşıtır.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ İLE İLGİLİ DOĞRU VE YANLIŞLAR

YANLIŞ: Sözleşme toplumu cinsiyetsizleştiriyor.
DOĞRU: Sözleşme cinsiyetin herhangi bir şiddetin gerekçesi olmasını yasaklıyor.

YANLIŞ: Toplumun büyük çoğunluğu sözleşmeden rahatsız.

DOĞRU: 2020 yılının Temmuz ayında Metropoll araştırma şirketinin yaptığı araştırma sonucuna göre, propaganda yapma eşitsizliğine ve baskılara rağmen, Sözleşmeye sahip çıkanların oranı % 63, Sözleşmeden çekilmek gerektiğini savunanların oranı ise yalnızca % 17.

YANLIŞ: Sözleşme gereğince yalnızca kadının beyanı esas alınarak erkekler hapse atılıyor. Erkekler evden atılıyor, yuvalar yıkılıyor.

DOĞRU: Sözleşmeye göre kadın beyanıyla verilen tek karar tedbir kararıdır. Bu tedbir kararı da, şiddete uğrayan kadın ve çocukların mağdur edilmemesi için geçici maddi yardım yapılması, kalacak yer sağlanması, şiddet uygulayan veya şiddet uygulamakla tehdit eden erkeğin evden uzaklaştırılması gibi önlemleri içeriyor.

YANLIŞ: Kadına yönelik şiddet sözleşme nedeniyle arttı.

DOĞRU: İstanbul Sözleşmesinin yürürlüğe girdiği 2014 yılından 5 yıl önce dönemin Adalet Bakanı, 2002'den 2009'a kadar kadın cinayetlerinin % 1400 arttığını açıkladı.

YANLIŞ: Sözleşme dış güçler tarafından hazırlanmıştır.

DOĞRU: Sözleşmeyi hazırlayan 8 kişilik komitede Türkiyeli bir akademisyen de yer alırken, tüm kadın STK'ları, örgütleri sürece dahil oldu. Sözleşme dönemin C. Başkanı Abdullah Gül, Başbakanı R.T Erdoğan, Dışişleri Bakanı A. Davutoğlu tarafından imzalandı ve TBMM'de tüm partilerin onayıyla uygun bulundu.

YANLIŞ: Sözleşme kadına süresiz nafaka hakkı veriyor, erkekleri mağdur ediyor.

DOĞRU: Sözleşmede nafaka ile ilgili herhangi madde bulunmuyor. Yoksulluk nafakası Medeni Kanununun 175 inci maddesiyle düzenlenmiştir. Erkekler tarafından da talep edilebilen bir hak olan yoksulluk nafakasının miktarı da yalnızca aylık 370 TL'dir.

YANLIŞ: Sözleşme boşanmaları artırdı.

DOĞRU: TÜİK'in 2001-2019 arası evlilik ve boşanma istatistikleri sözleşmeden bağımsız bir gidişat olduğunu açıkça gösteriyor.

YANLIŞ: Sözleşme eşcinselliği teşvik ediyor.

DOĞRU: Sözleşme cinsiyeti, cinsel yönelimi nedeniyle hiç kimsenin ayrımcılığa ve şiddete uğramasını, şiddet mağdurunun haklarının korunmasını amaçlıyor.

YANLIŞ: Sözleşme geleneksel aile yapısını bozuyor.

DOĞRU: Sözleşmede aile tanımına ilişkin herhangi bir hüküm bulunmuyor. Ev içi şiddeti önleme ve mağdur koruma için kurulacak mekanizmalardan ve çıkarılacak yasalardan evli olsun olmasın hane içindeki herkesin yararlanmasını içeriyor.

Bazı kavramları içinde bulunduğumuz kültürün bizleri biçimlendirmiş haliyle yani o sınırlılıkta kavrarız çoğunlukla. Toplumsal cinsiyetçiliğin kendini sürdürülebilir kılması da bu biçimlendirilmiş kavrayış değil midir zaten. İstanbul sözleşmesi 'tanımlar' bölümü ile bu ön yargılı kabulü etkisiz kılacak açıklıkla metinde yer alan temel kavramların nasıl anlaşılması gerektiğini ifade ederek bir bakıma da metnin ruhu oluşturulmuş diyebiliriz. Kadın mücadelesinin özcü yaklaşımlarla ele alınmadığı, tersine; olabileceği kadar çok etkileşimli ayrımcılık zemininden akışkanlık ve bütünlüklü bakış açısı bu tanım açıklamalarından anlaşılmakta. Birkaç tanesini örneklendirirsek; metinde 'kadına karşı şiddet' ifadesinden bir insan hakları ihlali ve ayrımcılık anlaşılacağı belirtilmiştir. Bu oldukça önemlidir çünkü bugüne kadar tüm insan hakları ihlallerine ve ayrımcılığa karşı oluşturulmuş belgelerin, sözleşmelerin ve yaptırımların kadına karşı şiddet olaylarında aynı şekilde geçerli olması anlamına gelir. Kadına karşı şiddeti insan hakları ihlali görmesi sözleşmenin diğer maddeleri ile de bütünlük içerisinde; şiddet mekanı olarak özel ve kamu alanı olarak vurgulanmıştır. Yine aynı kapsamda bütünlüğüne dikkat çekersek aynı ikametgâhı paylaşıyor olsun olmasın ve birlikte yaşayan bireyler gibi sınırlılıklara sığdırılan bir insan hak ihlali değil keyfiyeti ve göreceliği olmayan bir hak tanımına dayandırıldığını gösterir. Şiddet eylemlerinin fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet olarak tanımlandığını da hatırlatmakta fayda var sözleşmede. Toplumsal cinsiyetin herhangi bir toplumun kadınlar ve erkekler için uygun olduğunu düşündüğü sosyal anlamda oluşturulmuş davranışlar roller faaliyetler ve özellikler tanımlamasında; güç tarafında yer alan erkekler için de bir inşa olduğu, kötülüğün figüranları olduklarını da bizlere bir kez daha hatırlatması oldukça kıymetli.

Eğitim öğretimde müfredatlar; cinsiyetçi kalıplar, toplumsal klişeler, ötekileştirici içerikler yönünden kusursuz neredeyse! Aynı zamanda eğitim ortamları, iş bölümü, fiziksel- mekânsal dağılımları ile hiyerarşik bir yapılanma içerisinde. Bu tarz kurumsallık eğitim ortamlarında ekstradan bir kapalılık atmosferi kuruyor ve farklılıkların var olamaz yaşayamaz kendini ifade edemez hale gelmesine sebep oluyor. Bu ortamları hepimiz çok iyi tanıyoruz. Ve bu ortamların cinsiyetçi kalıpların yeniden ve yeniden üretimi için birebir kaynak olduğunu da çok iyi biliyoruz! İstanbul Sözleşmesi 14. Maddesi, Eğitim başlığına ayrılmış ve eğitim ortamlarının toplumsal inşa için ne kadar büyük bir öneme sahip olduğunu ilan eder nitelikte. Resmi müfredatların klişelerden arındırılması, toplumsal cinsiyetin roller, eşitlik, kişisel bütünlük ve ilişkilerde saygı gibi konularının öğrenci kapasitelerine uyarlanarak anlatılmasını, sadece yaygın eğitim değil sosyal ve kültürel faaliyetlerle de aynı şeylere dikkat edilmesi özellikle vurgulanmış metinde.

İstanbul Sözleşmesi okunmalı ve her yerde herkese anlatılmalı. Çünkü bir toplumsal sözleşme eş değerinde bir haklar güvencesi önermekte. Neden dersiniz; kadın özgürlüğünü cinsel yönelimlerin özgürce yaşayabildiği bir toplum yapısından ayrı görmediği için. Denizli'de İstanbul Sözleşmesi Yaşatır eylemine katıldığı için dört İranlı sığınmacı kadına sınır dışı kararının veriliyor olmasının her şeyi ne kadar açık anlattığı gibi, göçmen, mülteci, savaş mağduru kadınlara erk düzeninde daha fazla mağdur edildiklerini gösterdiği için. Şiddete uğrayan kadının kendi dili ile kendini anlatabilmesinin sağlanmasının şiddetle mücadele programında bir görev olduğunu söylediği için! Her hangi bir fiziksel-biyolojik-mental durumun haklardan yararlanmaya engel olacağı toplumsal yapılanmayı değiştirecek bir yaşam ön gördüğü için! Aile içi şiddetin farklı kaynaklarına ve farklı mağdurlarına ve farklı failerine işaret ederek sistemin her gün yeniden kendini ürettiği bir küçük aygıt 'aile' yerine sevgi, dayanışma ve arkadaşlığa dayalı aileyi hatırlattığı için!

Kadına karşı şiddete ve her türlü ayrımcılığa karşı mücadelemizde bir toplumsal sözleşme niteliğinde ele alabileceğimiz, toplumsal muhalifliği geliştirme ve büyüme, dayanışma ile başka bir yaşamı mümkün yapma yolumuza rehber olabilen ve yine birilerinin çokça rahatsız olmasına sebep olan yanıyla; yaşamdan yana bir gelecek tahayyülü olan bir sözleşmedir İstanbul Sözleşmesi.

gündem

Ayla Önal
Yazar, hukukçu, öğretmen, Eğitim Sen Üyesi

HAKLARIMIZIN KALESİ: TOPLUMSAL CİNSİYETE DAYALI AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİNE YÖNELİK ULUSLARARASI MEVZUAT

İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin 20 Mart 2021 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile feshedilmesi üzerine tepkilerimizi sosyal medyaya, yazılı basına hatta sokağa taşıdık, taşımaya da devam ediyoruz, edeceğiz.

Uluslararası sözleşmelerin iç hukukta bağlayıcılığı söz konusudur. Bu ne anlama gelir? İç hukuktaki hiçbir düzenleme uluslararası mevzuata aykırı olamaz. Bu anlamda İstanbul Sözleşmesi de tıpkı aşağıda bahsedeceğim diğer uluslararası sözleşmeler gibi koruyucudur, bu bile sözleşmenin vazgeçilmezliğini ifade etmek için geçerli sebeptir. Türkiye'nin imza koyarak taraf olduğu, maddelerine aykırı davranmayacağına söz verdiği onlarca uluslararası sözleşme var. Her biri haklarımızı tıpkı bir kale gibi koruyor. İstanbul Sözleşmesi'nin feshi kale duvarında çok büyük bir gedik açtı, bunu kapatmazsak kadınlık yurdunun işgali kaçınılmaz. İşte bunun için dayanışma, birlik, mücadele gibi sözcükler bu günlerde daha da önemli. Haklarımızı iyi bilirsek onları daha güçlü savunabiliriz. Gelin, hep beraber önemli, birbirini bütünleyen bu kale duvarlarımızı kısaca tanıyalım:

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi

İnsan Hakları Bildirgesi 10 Aralık 1948'de yayımlanmış Türkiye bildirgeyi 6 Nisan 1949'da kabul etmiştir. Bildirgenin ilk maddesi bütün insanların hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğduklarını söylemektedir. İkinci maddede ise cinsiyet bakımından fark gözetilmeksizin beyannamede ilan olunan hak ve hürriyetlerden yararlanılacağı belirtilmiştir. 7. Madde kanun önünde eşitlikten söz etmiş, 16. Maddede evlilikle ilgili rızada eşitliğe yer verilmiştir. Beyanname her şahıs diyerek eşitliğe sürekli gönderme yapar. Eşit çalışma ve eşit ücret hakkı ise 23/2. Maddede yer alır. 26. Maddede ise eğitim hakkından bahsedilmiş, yükseköğretimde liyakate bağlı tam eşitlik öngörülmüştür.

İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi 4 Kasım 1950'de yayımlanmıştır. Bu sözleşmede kadın erkek ayrımı yapılmamış, her kişi tanımlaması kullanılmıştır. Sözleşmenin 14. Maddesi ile cinsiyet ayrımcılığı yasaklanmıştır.

İstanbul Sözleşmesi

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi imzaya açıldığı 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış, 14 Mart 2012 tarihinde ise onaylamıştır. Toplumsal cinsiyeti tanımlayan ilk uluslararası belgedir.

BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (CEDAW)

CEDAW kadın haklarının anayasası olarak kabul edilir.1979 yılında kabul edilmiş, 1981'de yürürlüğe girmiş, Türkiye tarafından 1985 yılında imzalanmıştır. Diğer sözleşmelerde "eşit davranma", "ayrımcılık yapmama" ilkelerinin bulunmasına karşın CEDAW'ın sadece ayırım yapmamayı değil zaten "var olan ayrımcılığı ortadan kaldırma" ilkesini düzenlemiş olması onu diğer sözleşmelerden ayırır. CEDAW'ın 1. maddesine göre ayrımcılık şu şekilde tanımlanır: "Kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlamadır." Taraf devletler, mevcut ayrımcılıkları, eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için yükümlük altına girmektedir. CEDAW, kültürlerin barındırdığı cinsiyet ayrımcı hususların ayıklanarak ortadan kaldırılması gereğine vurgu yapar; bu bağlamda yerleşik toplumsal cinsiyet rol kalıplarının değiştirilmesini de önemser. CEDAW'daki ayrımcılık karşıtı düzenlemeleri, önceki BM sözleşmelerinde yer alanlardan ayıran başka bir özellik de ayrımcılığın yok edilmesi ilkesinin sadece kamusal alanda değil, özel alanda da gerçekleşmesini, başka bir ifadeyle bu ilkelerin aile ve evlilik ilişkileri bağlamında da geçerli olmasını gerektirir. Sözleşmenin 4/1. maddesi, "hukuksal eşitlik" ile yetinmemekte, "eylemli eşitliği" ya da başka bir ifadeyle maddi eşitliği yaşama geçirmek için taraf devletlerin alması gereken geçici özel önlemleri vurgular. Buna göre eşitlik, salt fırsat eşitliği değildir; sonuçlarda eşitliği de kapsamak zorundadır. CEDAW, bu yaklaşımının ürünü olarak devletleri geçici özel önlemler almaya sevk eder. Pozitif ayrımcılık gibi geçici özel önlemlerin ayrımcılık oluşturmadığı kabul edilir. 1992'de CEDAW Komitesinin kabul ettiği 19 No'lu Genel Tavsiye ile yer almaması eksiklik olarak kabul edilen bazı hükümler getirilmiştir. Bu kararlar kadınlara yönelik şiddet konusu CEDAW kapsamına dahil edilmiştir. 2001 yılında kabul edilen CEDAW İhtiyari Protokol ile CEDAW Komitesine bireysel başvuru hakkı kabul edilmiştir.

1 İstanbul Sözleşmesi,20 Mart 2021 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 3718 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile feshedilmiştir.

İSTANBUL SÖZLEŞMESİ YAŞATIR!

Vazgeçmiyoruz:
Avrupa Komisyonu Kadınlara Yönelik Şiddet ve
Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele
Hakkındaki Sözleşme
(İstanbul Sözleşmesi)¹

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye sözleşmeyi imzaya açtığı 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış, 14 Mart 2012 tarihinde ise onaylamıştır. Toplumsal cinsiyeti tanımlayan ilk uluslararası belgedir.

Madde 1/1 uyarınca, sözleşmenin amacı, kadınları her türlü şiddete karşı korumak, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak, ortadan kaldırmak; kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak, kadınları güçlendirme yolu da dahil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi (fiili) eşitliği sağlamak; ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması, bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika, önlemler geliştirmek; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak; kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi maksadıyla kuruluşların, kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamaktır. Kadınlar ile erkekler arasında hukuki ve fiili eşitliğin gerçekleştirilmesinin kadına yönelik şiddeti önlemede önemini vurgulayan sözleşme, biyolojik veya hukuki, ailevi bağ olup olmadığına bakılmaksızın ev içi şiddetin ve kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, bunlarla mücadeleye ilişkin standartlar öngören, Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belgedir. Sözleşme ile hem özel alandaki hem kamusal alandaki şiddet yasaklanmaktadır. Madde 3/a uyarınca, "kadına yönelik şiddetten" ister kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, toplumsal cinsiyete dayalı tüm şiddet eylemleri anlaşılacak, Madde 4/1 uyarınca da taraf devletler kadınların şiddete maruz kalmaksızın yaşama hakkını sağlamak ve korumak için gerekli olan hukuki ve diğer önlemleri alacaklardır.

Avrupa Sosyal Şartı
(Avrupa Sosyal Haklar Sözleşmesi)

Bölgesel nitelikli, uluslararası bir insan hakları sözleşmesidir. Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen 1950 tarihli İnsan Hakları Sözleşmesi'nin bir devamı niteliğinde olup, Avrupa Konseyi tarafından insan hakları alanında kabul edilen iki temel belgeden biridir. 1961 tarihli ve 1996 tarihli olmak üzere iki versiyonu bulunmaktadır. 1996 tarihli Sosyal Şart, Gözden Geçirilmiş Sosyal Şart olarak bilinmektedir. Türkiye, 1961 tarihli Sosyal Şartı 18 Ekim 1961 tarihinde; Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı ise bazı madde/fıkralarına çekince koyarak 6 Ekim 2004 tarihinde imzalanmış ve 27 Haziran 2007 tarihinde onaylamıştır. Avrupa sosyal şartı ile eşit işe eşit ücret ve doğum izni gibi haklar tanımlanmıştır.

Türkiye'nin Onayladığı ILO
(Uluslararası Çalışma Örgütü)
Sözleşmeleri

ILO iş hayatında kadın erkek eşitliğini savunmakta, kadınların aile sorumluluklarından dolayı iş hayatında mağdur edilmemeleri için çeşitli sözleşmelerle düzenlemeler yapmaktadır. Türkiye'nin onayladığı ILO sözleşmelerindeki haklarımız şöyle: 45 No'lu Yeraltı İşleri Sözleşmesi'nde ikinci maddede yaşı ne olursa olsun hiçbir kadının maden ocaklarında yer altı işlerinde çalıştırılmayacağı düzenlenmiştir. 100 No'lu sözleşme ile eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği kabul edilmiştir. Sözleşmenin birinci maddesinde eşit değerde iş için erkek ve kadın işçiler arasında ücret eşitliği deyimiiyle cinsiyete göre ayırım gözetmeyen bir ücretin esas alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Temel ücret, primler, ikramiyeler ve yan ödemelerde cinsiyete dayalı eşitlik gözetilmelidir. 111 No'lu sözleşme ile iş ve meslekte ayrımcılık yasaklanmıştır. Belirli bir iş için, o işin mahiyeti icabı yapılan, herhangi bir ayrılık gözetme, ayrı tutma veya üstün tutma ayırım sayılmamıştır. Sözleşmenin 2. ve 3. Maddesi sözleşmeyi kabul eden ülkelerin eşitliği geliştirmeyi hedefleyen ulusal bir politika tespit etmesine, işçi ve işveren kuruluşlarının bu politikaların uygulanması için iş birliğine hükmetmektedir.

Türkiye'nin onaylamadığı fakat mevzuatta benzer düzenlemelere yer verdiği ILO sözleşmelerindeki haklar ise şöyle: 156 No'lu sözleşmede aile sorumlulukları olan kadın ve erkek işçilere eşit davranılması, eşit fırsatlar sunulması düzenlenmiştir. Sözleşme, iş orta-

KAYNAKÇA

CEDAW, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/cedaw.pdf>, erişim tarihi 16.01.2019

İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf>, erişim tarihi 16.01.2019

Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi, 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2012-99-1169>, erişim tarihi 16.01.2019

Avrupa Sosyal Şartı, <https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/kefe/docs/sosyalsart.pdf>, erişim tarihi 16.01.2019

Türkiye'nin Onayladığı ILO Sözleşmeleri <https://www.ilo.org/ankara/conventions-ratified-by-turkey/lang-tr/index.htm>, erişim tarihi 16.01.2019

mında yeterli sayıda çocuk bakım ünitelerinin yer alması, sosyal destek, doğum sonrasında babaya da izin, aile sorumlulukları dolayısıyla işten ayrılanlara işe geri dönme imkânı verilmesi gibi hükümler içermektedir.183 No'lu sözleşmede kadının doğum ve doğum sonrası çalışması düzenlenmiştir. Buna göre kadınlara doğum nedeniyle verilen izin 14 haftadan az olamaz ve özellikle doğum sonrası verilecek izin ulusal mevzuat çerçevesinde belirlenecek olsa da 6 haftadan az olamayacaktır. Kadın hamilelik nedeniyle ayrıldığı işine geri dönebilecektir. Süt izni alabilecektir. Kadınların hamilelik ya da doğum nedeniyle işten çıkarılmaları yasaktır.

Sonuç

Gerek uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerin gerek kadın örgütlerinin sürdürdükleri mücadelelerin bugün toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı düzenlemelerin hukuk gündemimizde olmasını, kamusal politikaların bu doğrultuda şekillenmesini sağladığı bir gerçektir. Nitekim Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun'da devrim sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. Uluslararası sözleşmelerin kanunlarımıza daha köklü işlemesi, imzalanmayan bazı sözleşmelerin imzalanması için mücadele edilmesi, feshedilen İstanbul Sözleşmesi'ne sahip çıkılması, ek düzenlemeler ya da kanun değişiklikleri ile yasalarda eşitliğin tam olarak sağlanması şarttır. Ayrıca uygulamada var olanların yani gerçeklerin de görülerek yasalar konusunda bilinçlendirmenin yapılması, uygulamaların yasalara göre olması da şarttır.

Bu kararlar kadınlara yönelik şiddet konusu CEDAW kapsamına dahil edilmiştir. 2001 yılında kabul edilen CEDAW İhtiyari Protokol ile CEDAW Komitesine bireysel başvuru hakkı kabul edilmiştir.

gündem

Nurten Koyuncu
Eğitim Sen Antalya Şubesi Üyesi

KADIN'IN ÖZGÜRLÜK MESELESİ

Kadınların hayatta kalabilme mücadelesinin konuşulduğu ülkemizde her gün ve özellikle de 8 Mart Dünya Kadınlar Direniş Günü, bu sorunla mücadele ve dayanışma sergileme babında önem arz etmektedir. Gelecek nesillerin de sağlıklı, özgür bireyler olarak tarih sayfalarında yer alması ve özgür olmanın insanlığın başta zihni gelişimi için bugünün neden bir direniş günü olması gerektiğine ışık tutacaktır.

Kadınların eşitsizliğe, ayrımcılığa, şiddetin her türüne karşı sergiledikleri mücadele her gün sürmelidir. Ancak bu direniş, sadece 8 Mart'a sığdırılmaz da bu özel günün ayrı bir önemi vardır. Direniş yolunda harcanan çabanın, bu uğurdaki mücadelede verilen uğraşın semeresini ortaya koyması bakımından önemli olduğunu düşünüyorum.

Kadın direnişinin sınıfsal bir kimlik kazanması yönünde gösterilen çabaya rağmen dünyadaki kadın realitesine bir göz atalım:

Dünya Ekonomi Forumu'nun 2016 yılı Toplumsal Cinsiyet Uçurumu Endeksine göre, Türkiye 144 ülke arasında 130. sırada yer alıyor. 2014 yılı Türkiye'de Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre, her 10 kadından 4'ü hayatlarında en az bir defa fiziksel ve cinsel şiddete maruz kaldığı,

2014 itibarıyla 143 ülke kadın erkek eşitliğine anayasalarında yer aldığı ancak henüz 52 ülkenin kadın erkek eşitliğini anayasalarına almamış oldukları,

Dünya genelinde parlamenterlerin 1995 yılındaki oranının yüzde 11,3 olduğu, 2015 yılı itibarıyla, ancak yüzde 22'sinin kadınlardan oluştuğu,

Kadınların istihdam hayatında da erkeklerle eşit koşullara sahip olmadığı,

Dünya genelindeki yönetici konumundaki kadınların oranının %8 olduğu,

Kadınlar erkeklerden %27 daha az kazandığı...

©GazeteFersude/MetinYoku

Liste uzayıp gitmekte. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin sebeplerinin birinden bahsetmeden geçilmemeli. İstihdam etme sürecinde erkeğin kadına tercih edilmesi söz konusu hususa iyi bir örnektir. İşe alım sürecindeki mülakatlarda kadınların özel hayatına ilişkin mahrem sorular sorulması son derece vahimdir. Kadın çalışanın ileride evlenip çocuk sahibi olma ihtimaline binaen erkeklerin kadınlara tercih edilmesi ülkemizde çözülmeyi bekleyen bir başka sorundur. Görüldüğü gibi dünyanın neresinde olursa kadınlar, erkek hegemonyasının kurbanı olmaya devam etmektedir.

Her gün kadınların öldürüldüğü ya da şiddete uğradığı günümüzde kadınların taleplerinin göz ardı edilemeyecek kadar hayati bir önceliği vardır. Ayrımcılık ve eşitsizlik paydasında buluşan kadınların direnişi büyük bir öneme sahiptir. İnsan hakları ve hukukun üstünlüğüne inanmış ve özümsemiş herkesin bu yolda adım atması elzemdir. Erkek gibi toplumun bir bireyi olan kadının özgürlüğünün kısıtlanması, sosyal alanının daraltılması mutsuz, yaratıcılıktan uzak, verimsiz bir toplum yaratmayacak mıdır? Sistemik erkek şiddeti nedeniyle kadının sosyal statüsünü konuşmak ise arka planda kalmaktadır.

Şiddetin olduğu yerde özgürlük, mutluluk gibi kavramların esamesi okunmaz. Kadının etek boyuyla uğraşan, yaşanan bir tacizin kadının tahrik edici giyiminden ya da oturuş tarzından vs... kaynaklandığını düşünen, yüksek sesle gülen kadın için farklı bakılan, kadını giyimi ya da davranışı konusunda sürekli savunma psikolojisi içinde yaşatan, "çocuk ve ev ilk önceliğindedir." denilerek sosyal statüsünü değersiz kılan mantalite olduğu sürece nasıl özgürlükten bahsedilebilir?

Kadın özgür, mutlu ve özgüvenli olmazsa toplumun diğer fertlerinin de mutlu ve özgür olması beklenemez. Üreten, özgür, hayatı ataerkil zihniyetin, mahalle baskısının, geleneklerin metazori tahakkümünden arınmış kadın bireylerin varlığı demek sosyal yaşamın her alanında arzu edilen yaratıcılığın, üretkenliğin ve medeniyetin ilerlemesinde hiçbir engelin olmadığını göstergesidir. Kendini gerçekleştirebilen, kararlarını eril düzenin buyurduğu şekilde babaya, abiye, kocaya vs... sormadan alabilen kadınlar bu dünyayı özgürleştirecek ve güzelleştireceklerdir.

Şiddetin olduğu yerde özgürlük, mutluluk gibi kavramların esamesi okunmaz. Kadının etek boyuyla uğraşan, yaşanan bir tacizin kadının tahrik edici giyiminden ya da oturuş tarzından vs... kaynaklandığını düşünen, yüksek sesle gülen kadın için farklı bakılan, kadını giyimi ya da davranışı konusunda sürekli savunma psikolojisi içinde yaşatan, "çocuk ve ev ilk önceliğidir." denilerek sosyal statüsünü değersiz kılan mantalite olduğu sürece nasıl özgürlükten bahsedilebilir? Kundaktaki bebeden yaşlı teyzelerin, ninelerin tacize uğradığı bir ortamda direniş olabildiğine güçlü olmalı, ses getirmelidir. Ataerkil şiddet, gelenekler, tabular gibi etmenlerle kadının yaşam hakkı elinden alınmaktadır. Şiddeti, erkeğin psikolojisinin bozuk olduğuna bağlamak ya da başka bir sebep bulmaya çalışmakla toplumsal cinsiyetçiliği reddetmiş olursunuz. Diyeceğim odur ki, şiddeti sadece kişisel nedenlere dayandırmak konuya geniş kapsamlı bir perspektifte ele almamak olur. Sorunun kişiler bazında ele alınmaktan ziyade toplumsal ölçekte ele alınıp değerlendirilmesi gerekiyor.

Kadın özgür, mutlu ve özgüvenli olmazsa toplumun diğer fertlerinin de mutlu ve özgür olması beklene-

mez. Üreten, özgür, hayatı ataerkil zihniyetin, mahalle baskısının, geleneklerin metazori tahakkümünden arınmış kadın bireylerin varlığı demek sosyal yaşamın her alanında arzu edilen yaratıcılığın, üretkenliğin ve medeniyetin ilerlemesinde hiçbir engelin olmadığını göstergesidir. Kendini gerçekleştirebilen, kararlarını eril düzenin buyurduğu şekilde babaya, abiye, kocaya vs... sormadan alabilen kadınlar bu dünyayı özgürleştirecek ve güzelleştireceklerdir. Sosyal, kültürel ve sanatsal alanlarda gelişmenin kadın-erkek arasındaki eşitsizliğin, ayrımcılığın ve ötekileştirmenin son bulmasıyla düzeleceğine inanıyorum.

O halde cinsiyetçi, eşitlikten uzak bu zihniyetle mücadeleye için güçlü sosyal politikaların oluşturulması ve güçlü yaptırımı olan kanunların çıkarılması esastır. Daha güzel ve yaşanılabilir bir dünyaya ulaşmak kadın direnişiyi mümkün. Kadınlar olarak yılmadan yaşadığımız bunca haksızlığa karşı mücadeleye devam!

gündem

Eylem Yıldırım
Eğitim Sen Adıyaman Şube Kadın Sekreteri

KADINI PARSELLEYEN ERK(EK)LER

Kadını öteki ilan eden ve bütün insanlığa karşı zehirleyen erkekler ve buna alet olan erkekler kadının üzerine inşa edilen bütün bu sistemlerin umudumuzu, geleceğimizi ve bizi yani bütün bir insanlığı yok ettiğini artık bilmeli

Kadının özgür ve eşit bireyler olarak yaşamın her alanında ve eşit karar mekanizmalarında var olabilmelerinin önünde tarihsel süreklilikle beraber değişen ve dönüşen sistematik faktörleri doğru okuyup içsel bir bilinç oluşturmakla ve bu sistematik faktörleri alaşağı sürüklemek ve etkisiz kılmak için insanı payda alan özgür ve eşitlikçi bir özneye dönüştürmekle ve yeni bir dünya düzeni kurmakla mümkün kılınabilir.

Biz kadınlar aneztezik edilmiş ruh hali ile erk ve erkek düzeninin ne kadar farkındayız? Neden bu kadar eziliyoruz ve un ufak oluyoruz? Rahime düştüğümüz andan itibaren sistematik çark bizim aleyhimize işler. Bütün bu erkekler binlerce yıllık iktidarının ve konforunun daha da güçlenmesi için en savunmasız olan kadının her hücresinde hâkimiyet kurmak için çarkı parlatmaya ve kadın algısını yönlendiren illüzyonist söylemlerle ve yalanlarla erk ve egemen düzenini sürdürmeye devam ederler.

Erkler resmin kendisidir, erkekler ise birer araçtır. Erkekler bu büyük insanlık resminin içinde kadını konumlamaya alet edilirler. Yani erkekler erkekliği doğu-

dur. Çok basit örneklerle başlar kadını başkalaştırma, betimleme ve yeniden dizayn etme biçimleri. Anne karnında cinsiyeti gizlenen ve istenmeyen cinsiyet olarak doğan kadın dahi şak şaklama merasiminden ziyade yas tutan bir ölü merasimine doğarken, Kapitalizm erkeklerin attığı ama yaşarken ki ruh halini hiç de yansıtmayan tozpembe renkler küçük kadına bahşedilmiştir. Adiloş bebe ağlamazsa meme yoktur ona, sürekli tehlikede olan yasama içgüdüsüne sıkı sıkı sarılmak zorundadır. Feodal ve gelenekçi erkekler okula gittiğinde Ayşe bebeğe bak; militarist erkekler "Ahmet askercik ol"u hemen öğrenmiştir. Küçücük yaşta iyice eğip bükebilmek için erkekler baş göz ederler. Çünkü sorgulamayan başka bir başa ve bakıp da görmeyen bir göze ihtiyacı vardır erkeklerin.

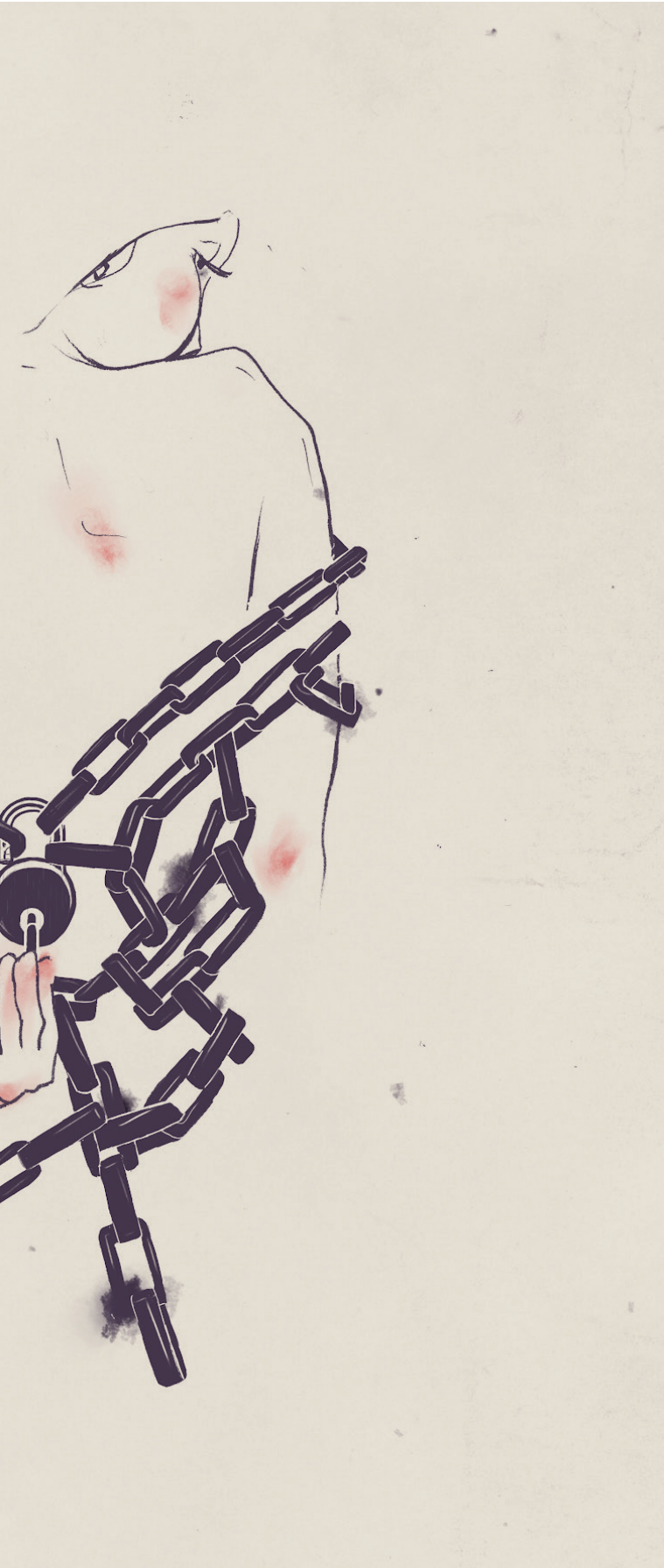
Erkeklik toplumun kılcal damarlarına kadar inmiştir artık. Kutsal annelik madalyası kadının boynuna takıl-

mıştır. Örneğin gece yarısı bebek ağladığında kalkması için karısını dürten sosyalist, iki lafından birini ağzına tıkayan Marksist, hatta mitinglerde, meydanlarda boy gösteren eşitlik naraları atan militan, kutsal aileye geldiğinde eşitlik değişir. Sözde kalan söylemler VIP konforunda ve krallığında bir anlam ifade etmez kadın söz konusu olduğunda. Kadın kutsal ailede bedenini ve emeğini hibe etmiştir zaten. Dövülen, aşağılanan, hakları emeği ve hayatı gasp edilip bebeğinin karşısında “ölmek istemiyorum... Yaşamak istiyorum...” çılgınlıklarını sağır kulaklara duyurmaya çalışan yerdir kadın için aile. Kutsal aileden çıkma ve karşı gelme girişimi pandoranın kutusunu açtığı söylenen kadının günahlarında boğulup bizatihi şeytanlık ve fitne fesatlıkla soslanmasıdır. Sokaklar ve geceler çok tehlikelidir kadın için. Devletlerin ve kendi politikalarını üreten Erkeklerin görece namus bekçileri mülkiyetine verilen yerleri sözde kimden koruma safhatları ve erkek borazanlığı yaparak erkeklerin düdüklüleri ile kadınları korkutup eve, kutsal aileye tıklarlar. Sadece bedenini satan sex işçileri ve rajon kesen şehir magandaları ve mafya erkeklerinin libidosunu memnun edip ve cebini doldurmak için ve organize işler yapmak içindir sokaklar.

Biz insanlıkla beraber, kadınların en çok düştüğü tüketim tuzağında yani kapitalizm de bedeninin her bir santimetresi binlerce marka ve şatafat ışığı sloganı ile sanallaşmıştır. Rujlar, ojeler, tırnak cilaları, siliciler, kremler, nemlendiriciler, tüy dökücüler, rimeller, farlar, koku gidericiler, koku alıcılar, estetik ve cerrahi müdahaleler ideal nesneyi parmağı ile gösterirken no ortopedik stiletolar, mücevheratlar arabalar, evler mobilyalar akşam yorgun argın eve geldiğimizde emeğimizi bir ömür boyu kredilere böldüğümüz ve bizim zannettiğimiz ama onların bize sahip olduğu lüks evlerimizin bir köşesine kıvrılıp uyurken rüyalarımıza giren bilinçaltı ram odalarında Bütün bunlara sahip olmak için her yol mubahtır... söylemleri ile taçlanan “Mutlu ol.. Haz al.. Anı yaşa.. “ Global kapitalist sloganları ile çoğunluğu kadın ve çocuk olan 821 milyon aç insanın resmini göstermeyen üç maymunlu mekanizmalar bütün bu dünyevi nesnelere kadın vitrini üzerinde pazarlayıp, emeği ve alın teri ile bir avuç erk şirketinin ve patronunun iştahını kabartmaktadır.

Ayrıca dinler, tarihsel, toplumsal, sınıfsal olarak sürekli biçimlenen fakat kadının toplumsal düzen ve gündelik yaşamdaki yeri için konumlanma alanları olarak kadının erkeğe göre ne olduğunu itaatkarlık çerçevesinde sorgulayan en önemli referans alanlarıdır.

Dinde sözde ilahi iradenin istediği kadın, evden çıkmayan, mümkünse hiç görünmeyen, eğer çıkacaksa sokakta görünmezliğe bürünen, sadık, uysal, hamarat ,sessiz ,itaatkar ,hizmetkar ,yatakta ateşli, doğurgan ,saçını süpürge eden, titiz, ancak öteki dünyada ona cenneti atfedip bütün dünyanın yükünü sırtlayan anne, kocasının hırsını çıkaracağı zamanda gönüllü olarak sopayı uzatan kadınla beraber, kadın kadının kurdudur düşmanlığı ile en iyi yemeği, temizliği, hizmeti ben erkeğime veririm yarışında dini nikahla kabul görüp, kuma, berdel, başlık parası ile alınıp satılan ,takas edilen örf ,gelenek ,töre tabuları ile toplumun her alanında sindirilmeye çalışılan ve evcilleştirilen kadınlar ne tesadüf ki diğer erklerin ve buna alet olan erkeklerin en çok isteyeceği kadın ni-telemesine bürünür.

Kadını öteki ilan eden ve bütün insanlığa karşı zehirleyen erkler ve buna alet olan erkekler kadının üzerine inşa edilen bütün bu sistemlerin umudumuzu, geleceğimizi ve bizi yani bütün bir insanlığı yok ettiğini artık bilmeli. Kadınlar umudun, yaşamın ve geleceğin zehiri değil panzehiridir. Erkekler bütün bu insanlığı ve gezegeni yerle yeksan eden erklerle alet mi olacaksınız? Yoksa kadına yani eşitimize eşit bakıp hepimizin yararına olan düzeni mi kuracaksınız? Her an kadınların haklarına ve hayatlarına prangalar takan bu sistemler ne ise Kapitalist, Militarist Devletler ve Dinlerin ürettikleri politikaları ve tuzakları kadınlar artık çok daha fazla sorguluyor ve görüyor. Ve bu kokuşmuş düzene ve erklerle karşı dünya kadınları birleşiyor ve kadınların çizmek istediği resim erklerin ve erkeklerin çizdiği siyah ve gri resimden çok daha yaratıcı, güzel ve renkli . Gezegimizdeki her bir canlının yaşam bulduğu, yalansız, sömürsüz, eşitlikçi , özgürlükçü, demokratik, hak, hakikat ve İnsandan yana yol alan kadın mücadelesinin her geçen gün büyüdüğünü görmek biz kadınlar ve biz kadınların doğurduğu ve doğuracağı bütün insanlık için gelecek güzel günlerin habercisidir. Kadınlar kendileri ile beraber dünyayı kurtaracak.

KADIN YAŞAM ÖZGÜRLÜK...

Çok daha güzel olacak...

gündem

Sevinç İldan Sarıgül

Eğitim Sen İstanbul 6 nolu Üniversiteler Şubesi
Denetleme Kurulu Üyesi

BOĞAZIÇI'NI NASIL BİLİRSİNİZ?

Dünya'nın en güzel şehirlerinden, üzerine şarkılar, şiirler yazılan ve tarih boyunca ulusların fethetmek istedikleri kadim şehirlerinden İstanbul ve İstanbul deyince akla ilk gelen Boğaziçi...

Adana'dan nakille İstanbul'a gelip, Boğaziçi Üniversitesi'nde göreve başladığımda, "Tanrım böyle bir yer de varmış demek bu yeryüzünde" dedim kendi kendime. Yemyeşil ağaçları, erguvanların başınızı döndüren kokusu, tarihi yapıları ve oturduğunuz yerde ayaklarınıza sarılan kedileri ile beni büyüleyen bir yerdi Boğaziçi. Çalışanları ve hocaları da keza birbirlerine saygılı, özgürlükçü ve çoğulcu yönetim, demokratik, seçimle atanan bir rektör, ezberleri bozan eğitim anlayışı ile her şey olması gerektiği gibi idi. Üstelik kadın bir rektör tarafından yönetilmesi, bir kadın olarak beni onurlandırıyor.

Ülkenin geçirdiği ağır bunalımlar, anti demokratik uygulamalar, ekonomik krizler, buraya uğramamış gibiydi adeta.

Örgütlülüğün gücüne olan inancım, sendikam ile iletişime geçerek bende sendikal süreçte aktif olarak yer almaya karar verdim. Elbette her iş yerinde olduğu gibi, bizde de her alanda sorunlar karşımıza çıkıyor-

du. Yönetim her ne kadar demokratik bir yönetim olsa bile, idarenin yaptığı bazı uygulamalar illallah dediterek düzeydeydi.

Bu süreçlerde kurulan Cinsel Tacizi Önleme Komisyonu Türkiye'de bir ilk olmuştur. Kadına yönelik şiddetle mücadelede çok önemli bir mevzi olarak değerlendirilmesi gereken bu komisyon, kurum içinde birçok soruşturmada kadın öğrenci ve çalışanlara yönelik taciz ve saldırılarda etkin rol almış, ceza mekanizmalarını hayata geçirmiştir.

Boğaziçi üye profili olarak da kadın üyelerinin en fazla olduğu üniversitelerin başında geliyor. (Bir yıl önce emekliye ayrılana kadar durum böyleydi.) Eğitim Sen burada aktif olarak, her yönetim sürecinde etkili olmuş tek sendika olmuştur. Her ne kadar iktidarın üniversite üzerindeki baskısı sonucu üye kaybetse de, halen yetkili sendikadır.

2016 yılında yaşanan darbe girişimi ile ülke genelinde darbe hukukunun uygulamaları sonucu, KHK ile işlerinden binlerce akademisyen atıldı. Binlerce üyemiz soruşturmaya uğradı. Her ne kadar içimizden olsa da, Üniversitemize de kayyum bir rektör atanmıştı.

Ve bildiğiniz üzere görev süresi dolan rektörün yerine, 2021 yılına girerken bir gece yarısı atamasıyla, ilk defa(12 Eylül dönemini saymazsak) dışarıdan, hiçbir donanımı ve bilimsel geçmişi olmayan, AKP'li Melih Bulu atandı.

İktidarın Boğaziçi'ni ele geçirme süreci, iktidarın tabiriyle böylelikle "tamamlanmış" oldu.

Fakat iktidarın göz ardı ettiği bir şey vardı. Boğaziçi Üniversitesi Üniversite Bileşenleriyle, biat kültürüne yabancı, geçmişten gelen kültürel dokusuyla yenilikçi ve normları bozan bir direniş ruhuna sahip. Tam üç aydır gösterdikleri direniş bunu çok iyi gösteriyor. Bilen bilir Boğaziçi'nde öğrenci klüpleri oldukça aktiftir. Müzik, dans, kadın çalışmaları, politika, spor, sinema, tiyatro.. Neredeyse bir öğrencinin bazen üniversiteyi tercih nedenidir bu klüpler.

Birde üniversitenin senatosunca kabul edilen etik değerler vardır ki yaşamsal değerdedir;

- 1 - İnsan hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi,
- 2 - Din, dil, ırk, etnik köken, fikir, cinsiyet, cinsel yönelim, yaş, bedensel engel ve benzeri özellikler nedeniyle ayrımcılık ve önyargıya yer vermeden hakça ve dürüst davranılması,
- 3 - Üniversitede her konunun özgürce tartışılacağı bir ortamın yaratılması ve korunması,
- 4 - Bilgilenme, bilgilendirme, öğrenim ve öğretim özgürlüğünün korunması,
- 5 - Bilimin gelişme sürecinin herkes tarafından desteklenmesi,
- 6 - Saydamlık ilkesi ile saklı kalması gereken bilginin korunması ilkesi arasında denge kurulması,
- 7 - Üniversite içi bireyler ve birimler arası ilişkilerin her zaman karşılıklı saygı çerçevesinde tutulması,
- 8 - Kurumsal kaynakların korunması, özenli, verimli ve etkili kullanımının sağlanması,
- 9 - Karardan doğrudan ya da dolaylı etkilenenlerin karar verme sürecine katkılarının sağlanması,
- 10 - Yapılan iş ve alınan kararlarda insanlığın yararı gözetilip sosyal sorumluluk bilinciyle davranılması,
- 11 - Kişisel yetkinliğin geliştirilmesi; dürüstlük, güvenilirlik, hak ve sorumlulukların bilinciyle davranılması,
- 12 - Profesyonel yetkinliğin geliştirilmesi; görevin kendine özgü amaçlarına, kurum ve görevin saygınlığının korunmasına uygun davranılması; işin yapılmasında kalite ve etkililik ilkelerinin benimsenmesi,
- 13 - Bireysel gelişimin desteklenerek özendirilmesi; akademik liyakat, deneyim ve emeğe saygı gösterilmesi,
- 14 - Çevreye karşı duyarlı, sorumlu ve hayvan haklarına saygılı davranılması,
- 15 - Üniversitede yetkilerin akademik özerklik, özgürlük ve iyiniyet çerçevesinde kullanılması, sorumlulukların tam olarak yerine getirilmesi; sözkonusu ilkelerin yöneticilerce kurum içi ve dışında korunması (Alıntı-Boğaziçi Üniversitesi- Etik İlkeler)

Geldiğimiz noktada, Boğaziçi' ne yapılan saldırıları, sırf biat ya da üniversiteyi teslim alma, sorunu olarak değil, orada filizlenen özgürlükçü, demokratik, barışçıl, bilimsel eğitim sistemini teslim almak olarak algılamak gerekir.

İktidarın İstanbul Sözleşmesine bakış açısı neyse, Boğaziçi Üniversitesine yapılmak istenen de odur. Kadınları, çocukları ve gençleri kendi ahlak normları ile yöneteceklerini sananlar, dar, gerici, baskıcı politikalarla bu ülkenin aydınlık geleceğine asıl darbeyi yapmaktadırlar.

Boğaziçi Üniversitesinde 3 aydan beri süregelen hocaların ve öğrencilerin eylemlilikleri halen devam etmektedir. Hocaların her gün cüppeleriyle, sırtlarını rektörlüğe dönerek gerçekleştirdikleri eylemlilik, zaman içinde farklı bir tutuma evrilir mi bilmiyoruz ama gerek yurt içinde gerekse yurt dışında akademik yan kısmını bulduğu kesin.

Demokratik, özerk, bilimsel üniversite talebiyle her gün alanlarda olan Boğaziçi öğrencileri ise; yüzlerce gözaltı (şu ana kadar 560 a yakın gözaltı) tutuklama, baskı, işkenceye ve polis şiddetine rağmen kayyum rektöre karşı, en başından bu yana direnişlerini sürdürüyorlar. Bu direnişte özellikle LGBTİ+ bireylerin öne çıkması, üniversite yönetiminin ve iktidarın onlara karşı nefret söylemleriyle hareket ederek hedef göstermesi kabul edilebilir bir şey değildir. En son kampüs içinde gökkuşağı bayrağı taşıdıkları için gözaltına alınan öğrencilerin yaka paça, işkence ile gözaltına alınmaları bardağı taşıran son damla olmuştur.

Akademisyenleri, öğrencileri, çalışanlarıyla üniversitenin bileşenlerinin talepleri çok açık; kayyum rektörün istifası, rektörlerin üniversite tarafından seçimle belirlenmesi, akademik özgürlüğün ve bilimsel özerkliğin korunması.

Evet, bu ülkede kadınlar her gün ölüyor, bu ülkede çocuklar her gün istismara uğruyor, bu ülkede hayvanlara zulüm yapılıyor, bu ülkede emekçiler yoksulluğa terk ediliyor, bu ülkede doğa katlediliyor...

Oysa gerçek tüm yalınlığı ile ortadadır. Oda karanlık her günün sonunda aydınlığın geleceği gerçeğidir.

Kadınların ve gençlerin ezber bozan mücadelesi umut ediyorum ki, bizleri o aydınlık yarınlara götürecektir.

Sevgi ve dayanışmayla...

gündem

Songül Yumrutepe
Eğitim Sen Malatya Şube

ÖZGÜR KUŞLAR

"Bahar gelmiş balam benim, bahar gelmiş dayanmış!" dediği gibi şairin yurda bahar geldi. Dallarda kırmızı, beyazlı, sarılı, morlu çiçekler; arılara ve cem-i cümle börtü böceğe aş olup insana yoldaş olmak için açıyor tek tek. Patlıyor tomurcuklar ışığa selam durarak. Sevda şarkıları şakıyor kuşlar, göğün mavisinde kanat çırparken. Otlaklarda oynuyor kuzular, kelebeklerle yarışırken. Ara sıra bulutların ardına saklansa da Güneş göz kırıyor Dünya'ya, yedi renkli ışığıyla. Gürül gürül akıyor coşkun ırmak, hayatın ritmine uyararak.

Bir tek yakınlardaki bir feryat işitilmiyor sanki uzaktaymışçasına. "Ölmek istemiyorum! Kurtarın beni!" diye inleyen... Ne dediği belli, ne istediği belli, acısı belli, sancısı belli, çaresi hepsinden de belli!.. Yalnızca yaşamak istiyor, herkes gibi! Dayak yemek, incitilmemek, hırpalanmamak, oradan oraya itilip kakılmamak, aşağılanmamak, insan yerine koyulmak, yalnızca insan...

Oysa onu modern köle yapmışlar. Eski kölelik düzeninde parayla satın alınırdı köleler. Şimdi de adına başlık parası diyorlar. Eskiden köleler evdeki her işi yapmak zorundaydılar. Şimdi ise kadınlar bütün ev işlerini gönül rızasıyla yapıyorlar. Eski kölelik düzeninde köleler cinsel amaçlar için de kullanılırdı ve hür bir baba ile köle bir anneden doğan çocuk köle sayılırdı; ona köle olan anne bakar, ancak mülkiyeti babada kalırdı. Bugünün modern köleleri de tek başlarına büyütüyorlar, babaların yalnızca sahiplendiği çocuklarını. Eski kölelik düzeninde köleler dayakla ve ölümle cezalandırılırdı. Bugünün modern kölesine biçilen ceza da yine aynı; dayak ve ölüm!

Görünen o ki çağlar geçmiş, insanlık milyonlarca buluş yapmış, uzaya bile çıkmış ama kadının statüsü, adının önüne modern kelimesinin eklenmesinden öteye gidememiş! İşin en acısı da bu yaşananlar öylesine kanıksanmış ve alışılmış ki bıçak kemiğe dayanmadan itiraz etme hakkını bile kendisinde göremiyor kadın. Çünkü erkeğe boyun eğmek öğütlenmiş ona. Kendisi eksik etektir ne de olsa! Ancak her uykunun bir uyanışı vardır. Sonunda uyanır kadın ve hak ettiği hayatı kurmak ister. Ama... İşte bütün düğüm bu amadadır!

Ayrılmayı yalnızca kendisindeki bir hak olarak gören ve kadının kendisinden ayrı, yeni bir yaşam kurmasını hazmedemeyen, ne insan olabilmiş, ne hayvan kalabilmiş; iki tür arasında evrilemeden kalmış insan müsveddeleri o dönmüş gözlerini hiç kırpmadan kıyarlar gencecik kadınlara. Çoğu, "Namusumu temizledim!" der; kimi, "Boşanmak istemiyordum!" der; bazıları ise "Kıskançlık!" der. Sebep her ne olursa olsun mahkemede kravat takıp, takım elbise giyerlerse iyi hâl indirimi alırlar. Namus cinayetleri zaten nefsi müdafaaya girer, onlar indirimi kafadan hak eder! Ondandır çoğunun namus yalanına sığınması...

Hadi onlar neticede insan olamamış mutant bir tür, yalancılara sığınmaları garip-senemez de ya bu indirimli, mükâfat gibi cezaları veren beylere ne demeli? Ya da 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü'nünde en önde saf tutup "Kadına kalkan eller kırılınsın!" diye nara atan, ancak karısına attığı tokadın izi elinde hâlâ kurumayan iki yüzlü erkek

güruhunu ne yapmalı? Kadına şiddetin faturasını bile her fırsatta kadına kesip "Sonuçta bu adamları yetiştirenler de kadın değil mi? Doğru dürüst yetiştirelerdi o zaman!" diyen ve bağa giren hırsız değil bağcıyı dövmeyi alışkanlık edinen riyakâr toplumu!.. Bunları nereye koyalım, tepemizde ter ter tepinirlerken?

İyisi mi kendi dizeleriyle ozana selam duralım:

**"Bir kuş çiz yavrum yüzüme gözyaşınla,
Bir kuş, tel tel kirpiklerim kanat olsun.
Bir kuş çırpınan kalbi dudağımda,
Bir kuş yavrum sıcaklığın beni bulsun!"**

Neyleyelim, doruklara sevdalanmak kanımızda var! Gözyaşımızla çiziyoruz içimizdeki o özgür kuşları. Herkese ve her şeye rağmen yaşla ıslanan kirpiklerimizden kanat takıyoruz onlara. Haydi uçun diyoruz, gidin şiddetin olmadığı o sevgi diyarına! Hep böyle kalacak değil ya! Ne de olsa şiirin devamında Nihat Behram ustanın da dediği gibi,

**"Gün olur ufalanır karanlıklar
bin parçaya!.."**

hikaye

Selvi Yıldırım
Eğitim Sen Yalova Şubesi

ZÜLEYHA

İçinden su sızan kayaların üzerine oturmuştu üç arkadaşı. Züleyha ve mahallenin kızları. Ellerinde küçük birer taş parçası kayanın üzerinde bulunan yeşil, gölgesel, haritalara benzeyen; yosunumsu kınaları tükürükleriyle ıslatarak çıkarıp avuçlarının içine sürüyorlardı. Kınaları güneşe tutup, iyice kuruttular. Yıkadılar ellerini. Ne güzel olmuştu, gerçek kına gibi. Sonra manilerle kız ağlatıp kına gecesi törenine geçtiler. Bu onlar için bir ritüeldi.

Züleyha halasının oyalı kırmızı yazmasını getirmişti. Onu, Züleyha'nın başına örtüp yanlardan sarkıttılar. Alnından da beyaz gri pullu yazmayı bağladılar. Gelin hazır. Kına gecesi törenine geçildi. Bir kına gecesi töreninde ne yapılıyorsa tüm detaylarıyla sergilenen oyunda. Hatta gelin ağlatma kısmında da rollerini güzelce yaptılar. Ertesi gün yapılacak olan düğün merasimine geçiliyordu ki Menekşe Züleyha'ya "Gel babanın yemeğini götür!", diye seslendi.

Genellikle sisliydi Karadeniz'in dağları. Tam da "... Dumanlı dumanlı oy bizim eller..." dedikleri yerd. Göz gözü görmüyordu. Çocuklar koşarak eve döndüler. Züleyha Menekşe'nin hazırladığı mısır ekmeği, çökelek ve fasulye turşusunu alıp babasının odun kırdığı ormana doğru yol aldı. Babası koca koca ağaçları el hızarıyla keser, kütükleri baltayla yarar. Sonra onları katıra yükler, köye getirip satardı. Geçimini bu şekilde sağlıyordu babası.

Peştamala bağlanmış azığı zor taşıyordu Züleyha. Ama Menekşe söylediyse mecburdu yiyecekleri babasına götürmeye. Yalıkları ve tepeleri geçerek ormana indi. Babasına seslendi. Orman tepelerin eteğindeydi. Aslında babası yiyeceğini yanında götürüyordu giderken ama bu sefer unutmuştu. Orman da evlerinin az aşağısındaydı. Tekrar tekrar seslendi babasına. Ustalar Çayırı'na geldiğinde ayağının dibindeki koyun sürüsüyle göz göze geldi. Duman yeri yalayıp geçiyordu, ardında çiğler bırakarak. Ayağındaki lastikleri ıslandı bu yüzden, üşüdü. Artık titriyordu; hem korkudan, hem de soğuktan. Yeşil naylon ayakkabısı da yama yerinden kopmuş, ayağından çıkıp duruyordu. Bu da hızlı yürümesini engelliyordu. "Baba, baba!" diye daha sesli bağıriyordu. Hatta bu sesteki koyunlar ürküp kaçıştılar. Ortalıkta çoban da gözüküyordu. Ayağından çıkan lastiği eline alıp daha hızlı yürüdü. Hem yürüyor hem sesleniyor hem ağlıyordu. Taşlardan, ısırganlardan ve kütüklerden atlaya atlaya geçti. Ortalıkta görünmüyordu babası, ses seda yoktu. Koyunlardan da uzaklaşmıştı.

Bir ağacın altına geldiğinde karga sürüsü başına üşüştü. Belli ki ağaçta yuvaları vardı. Kargaların çığıllığı ile Züleyha'nın çığıllığı birbirine karışıyordu. Saçları yukarı dikildi. Bacakları aşağı doğru inen sıcaklıkla ıslandı. Tabi yırtık, yamalı, çiçekli basma fistanı da. Artık kargaların seslerini duymuyordu. Elindeki tas, sahan yerlere saçılmıştı. Gözlerini açtığı anda bir inek onu

kokluyordu. İneği gördüğüne sevindi. Artık babasını aramaktan vazgeçmiş, geri dönmeye karar vermişti. Tası ve sahanı peştamala sarıp yola koyuldu. Hem yürüyor hem bir taraftan sesleniyordu. Babasına, üç yaş büyük abisi Ali'ye ve Menekşe'ye. Kalbi göğsünden çıkacakmış gibi çarpıyordu. Sis ve çöken karanlık; Züleyha'ya karşı iki düşman kol kolaydı. Artık ne yöne gittiğini bilmiyordu. Aslında köye yaklaşmıştı ama korku ve umutsuzluk onu bitirmişti. Karanlık iyice çökmüş, el ayak çekilmiş, köyde yaşayan hayvanların çanlarının sesleri bile kesilmişti.

Zifiri karanlık etrafını sardığında, hafif rüzgârın sesinden başka bir şey duyulmuyordu. Son bir gayretle aklına kim geldiyse seslendi. Babasına, Ali'ye, Menekşe'ye, halasına hatta komşularına bile... Ama artık o ses rüzgârın uğultusuyla karışık bir uluma halini almıştı. Bu sesi köylüler duydu. Onlar da Züleyha'yı aramışlardı ama nereye baktırsa kızı bulamamışlardı. Çaresiz elleri boş geri dönmüşlerdi. Köylüler bu uluma biçimindeki sesi duyunca aralarında homurdandılar. Canavar geldi herhalde deyip korkarak evlerine girdiler.

İkinci sınıfa gidiyordu Züleyha. Altı aylıktı annesi öldüğünde. Menekşe, annesinin ölümünden beş yıl sonra babasıyla evlenmişti. O zamana kadar ona on yaşındaki ablası bakmıştı, babasıyla birlikte. Ablası on altısına gelip de kırk yaşındaki altı çocuklu adamla evlendirildiğinde, Züleyha işte asıl o zaman yetim kalmıştı. Kara kuru, kıvrıkcık saçlı, yeşil renkli gözleri hep ağlayacakmış gibi bakan bir kızdı. Kırılğan, hassas, hep hayal dünyasında yaşayan...

Güneşli günlerde sabah erkenden hayvanları meraya o kovalardı. Bir başka kokardı sabahları kekik. Şırıl şırıl su akan derelerden geçirdi. Fırın Kayası'na geldiğinde hayvanları tepeden aşırılmış olurdu. Sık sık o kayaların tepesine oturur, ufka bakardı. Annesini düşünürdü çokça da. O ufuklarda ne çok umutlar, ne sevinçler hayal etmiş; gelecekteki güzel günleri düşünmüştü. Oraya çıkıp güneşin doğduğu ufka baktığında coşku dolu duygulara kapılırdı. Köye muhtar olacaktı, kütüphane yaptıracaktı. Televizyonda görmüştü kütüphaneyi.

O zamanlar köyde elektrikler yoktu; akü ile çalışan televizyonlar vardı. Zatürre olduğunda babası onu ilçeye doktora götürmüştü. Televizyonu ilk kez o zaman, kahvehanede görmüştü. Saçları açık, haberleri okuyan bir kız vardı ekranda. Kız bir dakika kadar görünüyor, yukarı kayıyor; sonra bir bant gözüküyor ve alttan tekrar çıkıyordu. Bu döngü dakikada bir tekrarlıyordu. Belli ki böyle bir şeydi televizyon dedikleri. Köyde ilk defa muhtarın evine gelmişti televizyon, sonraları. Orada birkaç siyah beyaz film görmüştü. Âşıklar her ne olursa olsun birbirinden başka kimseyi sevmiyor; sonuna kadar bekliyordular.

Karanlık iyice çökmüştü. Kaç saat geçmişti bilmiyordu Züleyha. Ne bir sesini duyan vardı ne de nerde olduğunu bilen... Sağır olmuştur herkes. Geceyi yaran rüzgârın korkunç, kulakları sağır eden uğultusu vardı sadece. Züleyha bir kayanın kovuğuna sığındı. Peştamalına sarılıp, kovuğa büzüştü. Soğuktan titriyordu. Elini ve ayaklarını hissetmiyordu artık. Dudakları ve yüzü de morarmaya başladı. Rüzgâr biraz hafifleyerek yerini kara bıraktı.

Yaz aylarında akşamüstü çıkan çekirge seslerini ve ateş böceğinin ışığını aradı gözleri. Artık korkmuyordu, üşümüyordu da. Çok uykusu gelmişti. Olduğu yerde kafasını taşa koydu. Annesi geldi aklına. Ablasıyla babasının hortum tutup poposunu yıkadıkları geldi... Hatırlayabildiği en eski anıydı bu. Sonra aklına, belden aşağısı çıplak evde dolaşırken avluya oturduğunda, altına batan yumurta kabuğu geldi. Kabuğu abisi Ali çıkarmıştı. Yaylaya otçu göçü giderken dedesinin katırları yükleyip, ortasına Züleyha'yı oturttuğu geldi. İneklerin püsküllü süslerini hatırladı. Tüm gün yürüyorlardı, yaylaya varana kadar... Ama olsundu. O bunların hayattaki en büyük serüveni oluyordu. Hayatlarındaki en büyük değişiklik. Yaylaya gideceği gece gözüne uyku girmezdi heyecandan. Ablası, abisi, babası, Menekşe geldi aklına. Bunu annesinin hayali tamamladı. Evdeki tek tük fotoğraflarından bildirdi annesini. Ne çok severdi Züleyha'yı. Gittiği her yere götürürdü yanında.

Ablasıyla Züleyha, otlarla odunları sırtında eve taşıdıktan sonra, evin önüne gelip otururlardı; ipleri omuzlarından çıkarmadan... Çıkarınca sırtındaki ter soğur, üşürlerdi çünkü. Karşı köyün ışıklarına bakarlardı. Eve gelene kadar hava kararır. Bu yüzden uzak köylerin sokak lambaları ile yıldızların şavkı birbirine karışırdı uzaktan. Annelerinden söz ederlerdi. Gözleri yeşilmiş. Saçları kıvrıkcık, zayıf. Belli ki Züleyha annesine çekmişti. Babası geldi aklına. Menekşe'nin dolduruşuna gelip ara sıra dövüyordu onları ama iyi adamdı. Hasta olduğunda onu sırtında götürürdü doktora. O zamanlar köyde araba yolu yoktu, araba da.

Sisler çekilip de sabah olduğunda köylüler, iki karış karla uyandılar. Çok soğuktu. Evlerin saçakları, karların üzeri buz tutmuştu. Köylülerin canavar korkusu kalmamıştı artık. Her yerde tekrar Züleyha'yı aramaya başladılar. Tüm köylü seferber olmuştu. Babası Züleyha'nın sığındığı kayanın önüne geldiğinde avazı çıktığı kadar bağırdı. Adamcağız karların içinde hem debelenip dövünüyor hem de böğürür gibi ağlıyordu. Köylüler kayanın önüne geldiklerinde; dizleri karnına çekili, ellerini dizlerinin arasına sıkıştırmış vaziyette buldular Züleyha'yı. Peştamalı da üzerine örtülüydü.

biyografi

Havanur Susoy Taflan
Eğitim Sen Samsun Şube Kadın Sekreteri

BAŞKA ŞARKILAR DİNLEYECEĞİZ ARTIK!

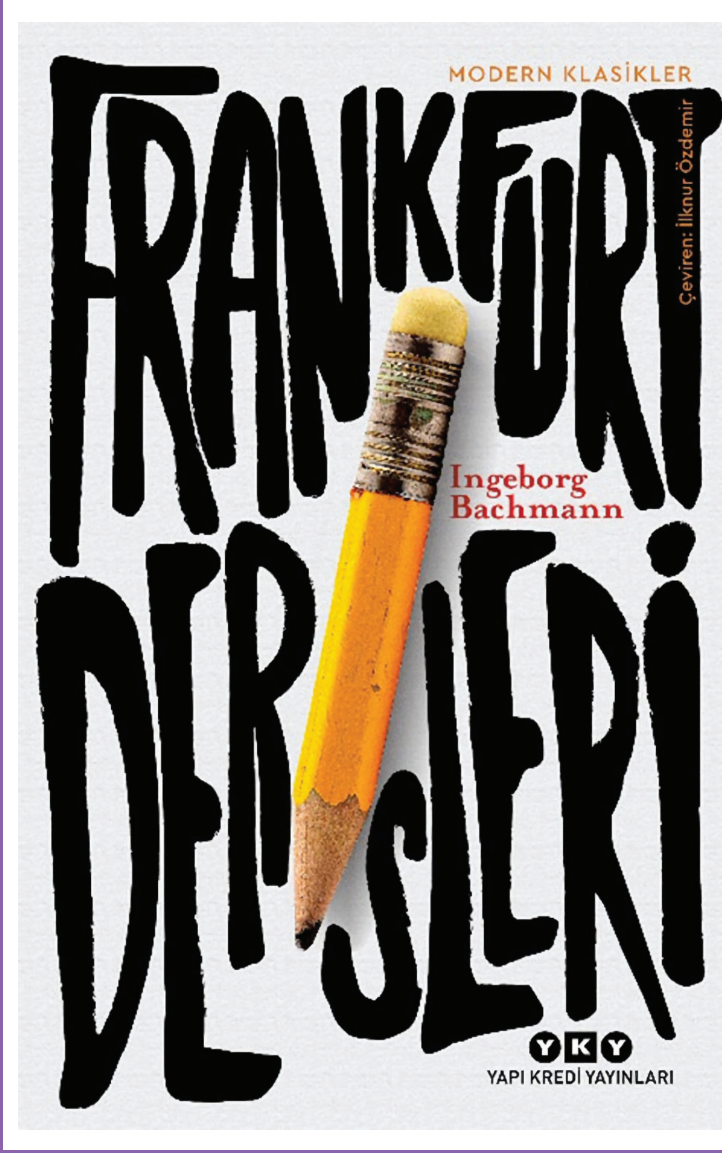

Hepimiz hayatta görünür olmak isteriz. Bunun içinde kendi yeteneklerimiz doğrultusunda yaşamın içinde çırpınıp dururuz. Yaşamın içindeyken karşılaştığımız, bazen acıyla tecrübe ettiğimiz deneyimlerimiz sonucunda hayata farklı gözlerle bakmaya çalışırız. Bu ikili ilişkilerimiz ya da ürettiğimiz şeyler için de geçerlidir. Hayatın içinde yaşadığımız sorunlar, karşılaştığımız engeller ya da tecrübe ettiğimiz deneyimler sonucunda 'gözlerim açıldı' sözünü hepimiz kullanmışızdır. Bu sözün arkasında artık yeni bir tecrübe vardır. Farklı gözle bakarız bundan sonra hayata, tabii yapabilirsek.

Daha önce göremediğimiz bir şeyi fark etmenin verdiği duygudur bu aslında. Bir uyanıklık halidir. Kendi kişisel deneyimlerimiz sonucu, bazen de bir başkasının yardımı ile bu uyanıklık evresine gireriz girmesine de; bu uyanıklık evremiz ne kadar devam eder? "Yaşam çözülmesi gereken bir sorun değil, deneyimlenmesi gereken bir gerçekliktir" der Kierkegaard. Yazarın görevi nedir peki bu aşamada? Hayatın tüm güzel yanlarını göstermek mi? Umuda tutunmamızı sağlamak mı? Acıların olmadığı yanılmasını yaratmak, acının izlerini silmek mi? Ingeborg Bachmann'a göre; yazar hayatı tüm yönleriyle benimsememizi ve görebilme-

mizi sağlamak için onu daha da somutlaştırmak zorundadır. "Sanat gerçeklikle yükümlüdür ve değiştirme amacı taşımalıdır." Sanatçıların sahip oldukları veya kendi kendilerine yakıştırdıkları değişik roller vardır. Bu roller kapitalist ve sosyalist dünyada farklılık gösterebilir. Fakat tüm farklılıklarına rağmen benzeyen tek bir noktanın değişiklik yapmak isteyen ruhları olduğunu her fırsatta dile getirir. Sanatın değiştirici olma zorunluluğunun altını sürekli çizen yazara göre; "Artık düzeltilecek bir şey kalmamışsa, görülecek, düşünülecek, bulunulacak veya tasarlanacak yeni bir şey kalmamışsa eğer; dünya ölmüş demektir."

Çok sayıda yazarın yazmak zorunluluğunu duyduğu büyük olayları yazmak da bunlardan yakınmak da çok kolaydır ona göre. Dünyanın herhangi bir yerinde olanların; şurada, burada olanların korkunç olduğunu söylemek için büyük bir sanatın varlığı gerekmez zaten. "Savaş artık cephelerde, dış dünyada değil, insanların iç dünyasındadır; en büyük hedef, insanları iç dünyalarında yıkmaktır. Bu yıkım ve cinayetler, artık tarihin belli dönemlerinde değil, günlük yaşamımızda yer alır. İnsanın insanı manevi açıdan, sevgisizliklerle, türlü yaralamalarla öldürüşü, gerçek cinayetleri oluş-

“Bize konulmuş sınırlar içinde hedefimiz, ister aşkta, ister özgürlükte, ister başkaca her katıksız büyüklükte olsun, hep kusursuza, olanaksıza, erişilmesi olanaksız olana yöneliktir. Olanaksızın olanaklıyla çarpıştığı alanda bizler, kendi olanaklarımızın alanını genişletiriz. Ve bence önemli olan, yetişmemizi sağlayan; biz yaklaştıkça doğal olarak bir kez daha uzaklaşan bir hedefe yönelmemizdir.”

“Bugünü ancak delicesine bir korkuyla ve koşarcasına yaşayabiliyorum, Bugün olup bitenler üzerine ancak böyle bir korkunun pençelerinde yazabiliyor ya da konuşabiliyorum; çünkü Bugün üzerine yazılanları hemen yok etmek gerekir; tıpkı bugün yazılmış ve yerine hiçbir Bugünde varamayacak mektupların, bu nedenden ötürü yırtılması, buruşturulması, bitirilmemesi, yollanmaması gibi.”

turur; boyutları daha geniş olan sonraki tüm cinayetlerin, büyük kıyımların temeli, bu günlük cinayetlerde aranmalıdır.”

Hayata dair çok söyleyecek şeyimizin olması gerekir ki bu konuda da Ingeborg Bachmann, dilin gerçeklikle ilişkisini ve hayatı anlamamızdaki işlevini açıklar. İnsanın anlatım aracı ve varoluş koşulu saydığı dil ile sürekli ve acımasız hesaplaşması vardır onun. Eserlerinin gerçeklik temelini sürekli olarak görünen dünyada değil de bu göstergenin altında yatanda aradığını söyler Ahmet Cemal Bu Tufandan Sonra kitabının çevirisindeki önsözünde. Cemal'e göre onu çağdaşlarından farklı kılan içinde yaşadığı dünyayla, düşünen insan kimliğiyle hesaplaşmaktan sonuna kadar vazgeçmemesidir.

1926 yılında Avusturya'nın Klagenfurt kentinde doğan Bachmann, özellikle 1945'ten sonraki dönemde yalnız Avusturya edebiyatının değil, Avrupa edebiyatının sayılı şair ve yazarları arasında yer alır. Kadınların hayatta kalma ve savaş sonrası toplumda bir ses bulma mücadelelerini anlatır yazılarında. Faşizm, yazılarında yinelenen bir temadır. Ona göre faşizm 1945'te ölmemiş, 1960'ların (bence günümüz dünyasında da devam eder) Almanca konuşulan dünyasında insan ilişkilerinde ve özellikle erkeklerin kadına yönelik baskılarında hayatta kalmaya devam etmiştir. Kasım 1959 ile Şubat 1960 arasında Frankfurt Goethe Üniversitesi'nde şiir üzerine beş konferans veren Bachmann, yazarların savaş sonrası toplumdaki rolüne odaklanarak değişim derken neyi kastediyoruz ve bunu neden sanat yoluyla istiyoruz, değişim yaratmak isteyen yazarın sınırlamaları nelerdir sorularına cevap bulmaya çalışır. Ona göre; 20. yüzyılın büyük edebi başarılarının nedeni dildeki ifadeler ve entelektüel yenilenmedir.

Yaşadığımız hayattaki onca sorunla nasıl baş edeceğiz peki? Hepimiz kendi çapımızda çözümler üretir, tepkiler veririz. Ama bazen de sorunları görmezden gelip bilinçaltımıza itiveririz; sanki oradan hiç çıkmayacağını zannederiz. Bazı anlarda tekrar karşımıza çıkar bu sakladıklarımız, o zaman önceki halimizden daha beter bir şaşkınlık ve çaresizlikle karşı karşıya kalırız. Burada yapılması gereken ona göre; “yalnızca bu sorunlarla hesaplaşmak değil, ama onları hep yeniden bulup ortaya çıkarmaktır ve bu, çok zahmetli bir çabadır.” İşte bunu yaptığımızda sorunlarımızla hesaplaşabiliriz. “Üstünde yaşadığımız bu kararmakta, dilsizleşmekte ve çılgınlığın önünde geriye çekilmekte olan yıldızda, yüreklerdeki ülkeler boşaltılırken, onca düşünce ve duyguya veda edilirken, insanoğlunun sesi bir kez daha yankılandığında, bizler için yankılandığında, bunun insanoğlunun sesi olduğunun bilincine varamayacak biri düşünülebilir mi?” diye de sorar bize Bachmann. Dünyada yaşanan suçlara karşı hiçbir zaman sessiz kalmayan yazar, tepkisini kalemi aracılığıyla cesurca göstermekten de hiçbir zaman çekinmez. Sanatı ve sanatçıyı varoluş amacı açısından sorgulaması da hep bu yüzdendir. Bize verdiği en güzel mesajdır bu.

Sanatçı kendisinde bulunan betimleme aracıyla başkalarını gerçek konusunda yüreklendiren değil midir? Bu nedenle doğası gereği bütün varlığıyla insana ilişkin deneyimini (veya nesnelere, dünyaya ve içinde yaşadığı zamana, bunlara iliş-

kin deneyimlerini!) iletebileceği insana yönelmelidir. Yazarların bütün antenlerini açmış olarak bu çağda dünyanın yüzünü, insanoğlunun yüzünü saptamaya çalışmaları gerektiğini söyler bu yüzden Bachmann. İnsanoğlu nasıl duyumsamakta, neyi düşünmekte, nasıl davranmaktadır? Tüm bu soruları kurgusunda cevaplayarak bir gerçeklik yaratmak zorundadırlar. Çünkü hayatın tüm çıplaklığıyla mücadele edebilecek güç insanda vardır. Bu nedenle cesur davranır o da. Hep kaleminin ucundaki dili, gerçekliğin çeşmesine doğru akar. Yazmasını sağlayan inanç da budur. Bir kitap, içimizdeki donmuş denize inen balta gibi olmalı diyen Kafka gibi dünyada gördüğü suçlara karşı sessiz kalmayı reddeder hep. Gerçekçidir. Başkalarına göre karamsar olan şeyler ona göre gerçekliktir.

Her şeyin iyi olacağı ütöpik bir ülkeyi, bir dünyayı anlatmaz bize. Bunun nedenini de; “Yaşadığımız günlük dünyanın iğrençliği göz önünde tutulduğunda, bu soruyu yanıtlamak bir çelişkiye yol açabilir, çünkü bizler, günümüzde gerçekte hiçbir şeye sahip değiliz. İnsan, ancak maddî şeylerin ötesinde bir şeye sahipse zengindir. Ve ben bu materyalizme, bu tüketim toplumuna, bu kapitalizme, burada cereyan eden bu korkunçluğa, sırtımızdan yaşamaya hakları olmayan bu insanların zenginleşmesine inanmıyorum. Gerçekte inandığım bir şey var ve ben buna ‘bir gün gelecek’ diyorum. Ve özlemimi çektiğim şey, bir gün gelecek. Evet, belki de gelmeyecek, çünkü onu hep yıktılar, binlerce yıldır yıktılar. Gelmeyecek, ama yine de inanıyorum geleceğine. Çünkü eğer inanmazsam, artık yazamam.” diye açıklar.

Toplumsal sınırlamaların dayattığı kurallara bağlı kalma zorunluluğumuz var. Bu düzen içinde olma zorunluluğunun o da farkındadır. Edebiyatın hem içimizdeki hem de kendi dünyamızdaki eksikliğin farkına varmamızı sağlama gücü onun için belki de bu yüzden çok önemlidir. Sınırların içindeki tutsaklığımız ve zincirlerimizi kırmak için de; “Bize konulmuş sınırlar içinde hedefimiz, ister aşta, ister özgürlükte, ister başkaca her katıksız büyüklükte olsun, hep kusursuza, olanaksıza, erişilmesi olanaksız olana yöneliktir. Olanaksızın olanaklıyla çarpıştığı alanda bizler, kendi olanaklarımızın alanını genişletiriz. Ve bence önemli olan, yetişmemizi sağlayan; biz yaklaştıkça doğal olarak bir kez daha uzaklaşan bir hedefe yönelmemizdir.” diye bize reçetesini verir. İnsandan yanadır Bachmann. İnsanın yer-yüzündeki yersiz yurtsuzluğunu, ötekilerle arasındaki iletişimsizliğini, tarih karşısındaki tedirgin konumunu, tüm bunların neden olduğu acıları didikler hep. Yaşadığı gözlemediği acıların duyarlılığı içinde acı çeken, biraz da isyankâr bir dili vardır. Onun tercümanıdır dili. Hayatı anlamlandıran varoluşunu sağlayan bir enstrümandır onun için. Sözcüklere dökülen dili, yanan elinin acısını da kâğıda döker. (Ne acıdır ki yaşamı da bir yangınla sona erer.) Acı çekmeden yazamayacağı-

nı çok iyi bilir çünkü. Bu yüzden onun sözcükleri sahici bir gerçeklikle hayat bulur.

**“ne varsa bırakıp git, ey düşünce!
Acılarımızdan başka bir şey olmasın hamurunda.
Bütünüyle tercüman ol bize!”**

Yaşadığımız pandemi, savaşlar, kadın katliamları... Onca acılara rağmen, farklı umutlara sığınarak devam eden bir yaşam döngüsünün içindeyiz bugünlerde. Bugün sözcüğünden hep rahatsız olur Bachmann. Onun bugünle arasında umutsuz bir ilişki vardır. “Bugünü ancak delicesine bir korkuyla ve koşarcasına yaşayabiliyorum, Bugün olup bitenler üzerine ancak böyle bir korkunun pençelerinde yazabiliyor ya da konuşabiliyorum; çünkü Bugün üzerine yazılanları hemen yok etmek gerekir; tıpkı bugün yazılmış ve yerine hiçbir Bugünde varamayacak mektupların, bu nedenden ötürü yırtılması, buruşturulması, bitirilmemesi, yollanmaması gibi.” Ben de bugünleri ortadan kaldırmak istiyorum. Gelmese de güzel günler bugünlerde; gelecekmiş hissini kaybetmeden hayata, özgürlüğe, barışa uçan bir güvercini beklemek istiyorum. Bugünü yok edip hemen yarınla geçmek istiyorum tıpkı onun gibi.

“Bu tufandan sonra, isterim ki / yalnızca güvercin / ama bir tek güvercin / kurtulsun bir kez daha. Boğulurum çünkü bu denizde, / uçup gitmese güvercin/ ve getirmese son anda / o yaprağı.”

Almanya’ya işçi alımında kuyrukta bekleyen Meryem’e bakıyorum bu sefer de Bachmann’ı bırakıp. Tomris Uyar’ın Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi adlı kitaptaki son öykünün kahramanı Meryem. Eşi daha önce onu bırakıp gitmiş Almanya’ya... Seçilmezse feda edeceklerini anlatıyor arkadaşına: “ –Olmazsa alırım çocukları giderim. Bir oda yeter, buzdolabı kalsın varsın. Tıraş makinesi zaten onun. Pili pikabı da veririm. Hatta ‘Arkadaşım ol Yeter’i ‘Kader Derler’i ‘Severek Ayrılışım’ı bile... Daha olmazsa...” diye bitiyor öykü. Meryem’deki kararlılığı, ayakları üzerinde durma cesaretini görünce içim rahatlıyor benim de. Varsın dinlemesin diyorum o şarkıları... Yeni şarkılar bulur nasılsa kendine...

Okurunu tek solukta aydınlatmak istercesine dil cambazlığıyla mesajını veren Tomris Uyar’ı umudunu hiç kaybetmemiş olan Bachmann’ı selamlıyorum tüm kadınlar adına... Bize verdikleri Umudun güvercini için... Sonra... Meryem’e sesleniyorum...

KAYNAKLAR

Tomris Uyar, *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyesi*, YKY Yayınlar

https://www.wikiwand.com/en/Ingeborg_Bachmann
Ingeborg Bachmann, *Bu Tufandan Sonra*, Metis Yayınları,
Hazırlayan ve çeviren: Ahmet Cemal

hikaye

Gülen Temur

Eğitim Sen Ankara 3 No' lu Şube

BU HASRET BİZİM

Televizyonda güzel bir aşk şarkısı söyleyen şarkıcı ve alt yazılarla verilen savaş haberleri...

Bir yanda bombalanan şehirler, patlamalar, yükselen dumanlar, vahşice öldürülen kadınlar, tacize uğrayan çocuklar; diğer yanda göbek havalari eşliğinde kıvrılan beller, tempo tutan eller...

Bir yanda dövülen bir kadının videosunu çekmekle yetinip müdahale etmeyenler, tacize tecavüze uğrayan, tecavüzcüsüyle evlendirilen çocuklar; diğer yanda kravata yapılan ceza indirimleri, bir kereden bir şey olmaz diyerek tecavüzcüleri koruyan erkler...

Duyarsızlık çağımızın en büyük sorunu...

Dünyada acılar mutluluklardan daha çok. Bu eskiden beri mi böyleydi, yoksa bugün mü böyle? Bu durum bütün insanlar için mi geçerli, yoksa bazı insanların yaşamında mı acılar daha ağır basıyor mutluluklara?

"Acının etrafında dolaşanlar, acıyı, acıyı yaşayanlar kadar iyi anlayamazlar." diyor Müjdat Gezen.

Acıyı yaşamayanlar, onun etrafında dolaşanlar bu sözü de anlayamazlar.

Peki, acının etrafında dolaşanlar acıyı yaşayanları anlayabilirler mi? Ya da acıyı yaşayanlar, acıyla yaşayanlar, acıyla acıyı yaşamayanları?

Bu durumda acıyı yaşayanlarla acının etrafında dolaşanların paylaşımları azalmaz, bu da onları git gide uzaklaştırmaz mı? İnsan başkalarından uzaklaştıkça yalnızlaşmaz, yalnızlaştıkça bencilleşmez, bencilleştikçe duyarsızlaşmaz mı?

Evet, duyarsızlık çağımızın en büyük sorunu...

"Kendimi sana savuracağım, boyun eğmeden ve yenilmeden ey ölüm!"

28 Martta intihar eden Virginia Wolf'un kendini Times Nehrinin sularına bırakmadan önce söylediği son sözler bunlar. Yalnızlığın, yalnızlaşmanın insanı götürebileceği son noktada söylenen sözler...

Peki, ölüm bir çözüm mü, yoksa bir kaçış mı yaşamdan, insanlardan?

"Ölümü düşünmek yenilmek,

Sevmek ölümü yenmektir." Dizeleriyle farklı bir çözüm göstermiş Özdemir Asaf.

Çözüm 'sevmek' olabilir mi?

Sevmek yaşamı, sevmek insanları; mücadele etmek insanlar için, insanların mutluluğu uğruna...

Yenmek, severek yenmek yalnızlığı, duyarsızlığı, ölümü...

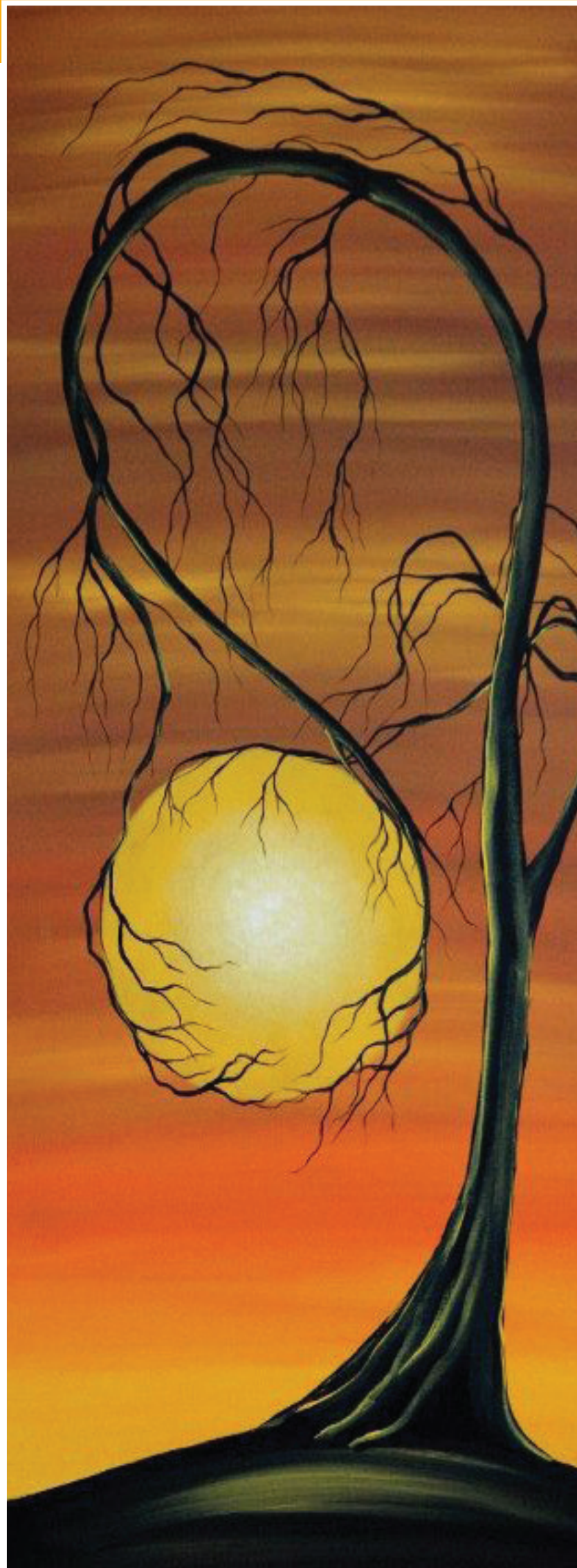
Yok edebilmek karanlığı, severek yok edebilmek...

Ve kurabilmek savaşızsız, sömürsüz bir dünyayı, severek kurabilmek...

"Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür

Ve bir orman gibi kardeşesine,

BU HASRET BİZİM!.."

değerlendirme

Gülen Temur

Eğitim Sen Ankara 3 No' lu Şube

“ GEÇMİŞ SONBAHARA AYDINLIK BAKAN KADIN” ŞİİRİ ÜSTÜNE

**“Arkama bütün ışık huzmelerini
Alıp geldim işte
Gerçi kentim yıkık,
Aşkım yitik
Ve korkularım diz boyuydu,
Yine de yılmadım
Kadın olmaktan”**

(Canan Aktan, Türk Dili Dergisi, sayı:40)

Kadın olmak...

Kadın olmak, düş kurmak demek. Bu düşleri hep yarınlara saklamak, bu düşleri yaşamayı düşlemek, düşlerde yaşamı bulmak, yaşamda düşleri yitirmek demek...

Kadın olmak...

Kadın olmak, diz boyu korkular içinde aşklar yaşamak demek. Diz boyu korkular içinde aşkları yakalamak, aşkları yitirmek demek. Yitik aşkları düşlemek, diz boyu korkular içinde düşleri, düşler içinde aşkları, aşklar içinde korkuları, korkular içinde düş kırıklıklarını yaşamak demek!.

Kadın olmak...

Diz boyu korkuları, yitik aşkları, yıkık kentleri geride bırakmak; bütün ışık huzmelerini toplamak ardına ve aydınlık pencereler önünde çocuk civıltılarını duyabilmek demek.

Kadın olmak...

Kadın olmak, yıldınlıklara yer olmayan bir yaşam demek! Yıldınlıklarla yitirilemeyecek denli yaşamayı sevmek, bir bahar dalında güzelliği, sararan yapraklarda hüznü, çocuk civıltılarında umudu bulmak...

Kadın olmak, insan olmak, insan olduğunu bilmek, insanca yaşamak demek.

Dostluğa, kardeşliğe, insanlığa sevdalanmak demek kadın olmak. Bir sevda ki yakıp kavuran, bir sevda ki buzdan alevlerle sarıp sarmalayan insanı, bir sevda ki dostlar başına...

Kadın olmak, özlem yükünü yüklenmek demek. Ayrılıklarda sevgiyi aramak, sevgilerde ayrılığı bulmak. Bir “ahhh” çekmek Kerem’in ahından büyük. Bu “ahhh” ile yanıp tutuşmak, yanıp kül olmak, kül olup göğe savrulmak, düşüp toprağa karışmak, filiz filiz boy vermek toprakta, tomurcuklanıp çiçeğe durmak mavi mavi, yeşil yeşil...

Kadın olmak, yitirilmiş aşklardan, yıkılmış kentlerden ve sonu gelmez korkulardan sıyrılabilmek; tutmak kız kardeşlerinin elinden, yürümek birlikte...

Ŗiir

Hasret İnan
Eğitim Sen Gaziantep Ŗubesi

YETİM ŖİİR

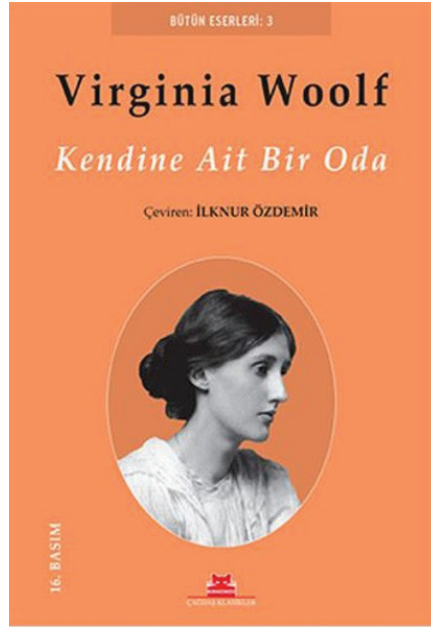

**Bir kadın düşündüm camların ötesinde
Nerelerde gezinir bilinmez
Uykusu gelmiş olacak ki
Bebek zamanlardaki uykusunu düşündü
Huzurlu uyur muydu ki
Bilinmez...
Kış uykusunu düşündü kadın
Tek tabanca da kış uykusuna yatılır mı?
Tanrıyla uyudu kadın.
Yaratıldığı yer miydi?
Bedenine, ruhuna batan
Kırılasıca kaburga kemiği
Huzursuzca uyandı kadın
Tanrı uyuyordu
Bekledi uyanmadı
Çağırıldı uyanmadı
Bağırıldı uyanmadı
Nedendir bilinmez!**

kitap

SIMONE DE BEAUVOIR
İKİNCİ CİNSİYET

VIRGINIA WOOLF
KENDİNE AİT BİR ODA

SARA AHMED
FEMİNİST BİR YAŞAM SÜRMEK

SIMONE DE BEAUVOIR İKİNCİ CİNSİYET

“Kadın doğulmaz, kadın olunur”. Bu meşhur cümle, 1949 tarihli İkinci Cinsiyet’in odak noktasını oluşturur. Simone de Beauvoir böylece cinsiyet meselesini doğanın alanından çıkarıp kültürün ve tarihin alanına yerleştirirken, bir anlamda toplumsal cinsiyet tartışmasını da erkenden başlatmış olur. Bunu yaparken hem varoluşçuluk, fenomenoloji ve yapısalcı antropoloji gibi kendi çağdaşı olan düşünceleri hem de Hegel ve Marx gibi felsefe klasiklerini cinsiyet düzleminde yeniden okur.

Beauvoir’a göre kadın, kendine has bir durum tarafından, tarih boyunca farklı koşullar altında yeniden üretilen Başkalık durumu tarafından belirlenmiştir: Kadın ile erkek arasında eşitsizlik vardır, kadın ikinci cinsiyettir ve hem bireysel hem de toplumsal bakımdan ezilmiştir. Bu durumun temelinde yatan öncesiz sonrasız kadınlık efsanesi, ataerkilliğin başlıca unsurlarındandır. Ataerkillik sadece kadını değil, erkeği de bu çerçevede üretir ve belirler. Öyleyse kadın ile erkek arasındaki eşitsiz ilişki kadının veya erkeğin doğasından kaynaklanmaz. Kadın ve erkek, doğal veya biyolojik belirlenimlerden ziyade tarihsel ve kültürel birer kurgudur. Öte yandan kadının ezilmişliği diğer ezilenlerin durumundan farklıdır. Kadınlar, aralarındaki farkları aşan ve kapsayan kadınlık durumunun bilinciyle hareket etmezler. Öncesiz sonrasız kadınlık efsanesinin etkisi altında kadın içkinliğe hapsolmuş, adeta içkinlikle özdeşleşmiştir. Bu kavramsal çerçeveden hareketle Beauvoir, kadının özgürlüğü, ev içi emek, annelik, evlilik kurumu, kadın bedeninin tahakküm altına alınması gibi, feminist düşüncenin güncel meselelerine dokunan birçok konuyu tartışmaya açar. Son kertede kadın ve erkek kurgularının tarihin diyalektik hareketine tâbi olduğunu ve bu hareket içinde aşılabileceğini düşünür. Ama bunun olmazsa olmazı kadının etkili eylemidir. Kadının ve erkeğin özgürleşmesi Beauvoir düşüncesinde kadının dünyada eylemesiyle ve üretmesiyle mümkündür ancak.

VIRGINIA WOOLF KENDİNE AİT BİR ODA

Kadın özgürlüğünün her anlamda kısıtlandığı bir dönemde yaşamasına rağmen edebiyat tarihinin gelmiş geçmiş en önemli yazarlarından biri olarak anılan Woolf’a göre, dünyanın gidişatını değiştirebilecek güçte eserler bırakmanın anahtarı zihinsel özgürlüktür.

Woolf, yaratıcılığın gizemli ama tehlikeli coğrafyasına açılan kapıları aralamış ve kadınların sesini edebiyata kazımıştır. Erkeklerin kadınlara bıkıp usanmadan tekrarladıkları “ezeli” ve de “ezici” bir soru vardır. “Bizler kadar düşünme yeteneğiniz olduğunu ileri sürüyorsunuz. Madem öyle, neden Shakespeare gibi bir deha çıkaramadınız?” Virginia Woolf bu “yakıcı” soruya, tarihsel ilişkilerin kökenine inip kütüphane raflarında şöyle bir gezindikten ve de kısa bir kadın edebiyatı tarihçesi çıkardıktan sonra esaslı bir yanıt getiriyor. Ve şöyle sesleniyor kadınlara: “Para kazanın, kendinize ait ayrı bir oda ve boş zaman yaratın. Ve yazın, erkekler n der diye düşünmeden yazın!

SARA AHMED FEMİNİST BİR YAŞAM SÜRMEK

İkinci dalga feminizmin “Kişisel olan politiktir” önermesi, sosyal bilimlerin merkezinde bir gedik açtı. Sara Ahmed, bu gediğin çapını “Kişisel olan teoriktir” diyerek genişletmek, kuramsal olanın yaşamsal olanla ilişkisini yeniden kurmak için cüretkâr hamleler yapıyor; akademik çevrelerce dahi “radikal” olarak betimlenen bu hamlelerin gündelik olana içkinliğini gözler önüne seriyor. Düşüncemizle eylemlerimiz arasında bütünlüklü bir ilişki kurabilmenin, savunduğumuz değerleri hayatımıza yedirebilmenin keyifli ve bir o kadar çetin mücadelesine ışık tutuyor.

Feminizme tutunmak, onun çatısı altında mücadele etmek, sesinin yankısında kendini duymak; işyerinde, aile sofrasında, akademide, ikili ilişkilerde kazanılan her tecrübeyi eleştirel düşünceyle buluşturmak... Feminist bir yaşam sürdürmenin her şeyi sorgulanabilir kılmakla mümkün olduğunu vurgulayan Ahmed, öğrenmenin, deneyimlemenin, yaşam ile düşünce arasındaki çatışmalı sürecin hiçbir zaman sonlanmayacağını belirtirken sorgulamayan, kendi sınırlarını inşa eden her hareketin iflas etmeye mahkûm olduğunun da altını çiziyor.

“Umut olan yerde, zorluk vardır” diyerek önümüze çıkacak engelleri birer motivasyon kaynağına dönüştüren, feminizmin gerekliliği ve feminist bir hayatın nasıl sürdürülebileceğine dair coşkulu, davetkâr ve umut dolu bu metin, gözünü budaktan sakınmayanların, elini taşın altına koymaktan çekinmeyenlerin kolektif eyleminin bir davetiyesi niteliğinde. “Feminizmin korku salmasına şaşmamalı; birlikte tehlikeliyiz.”

sinema

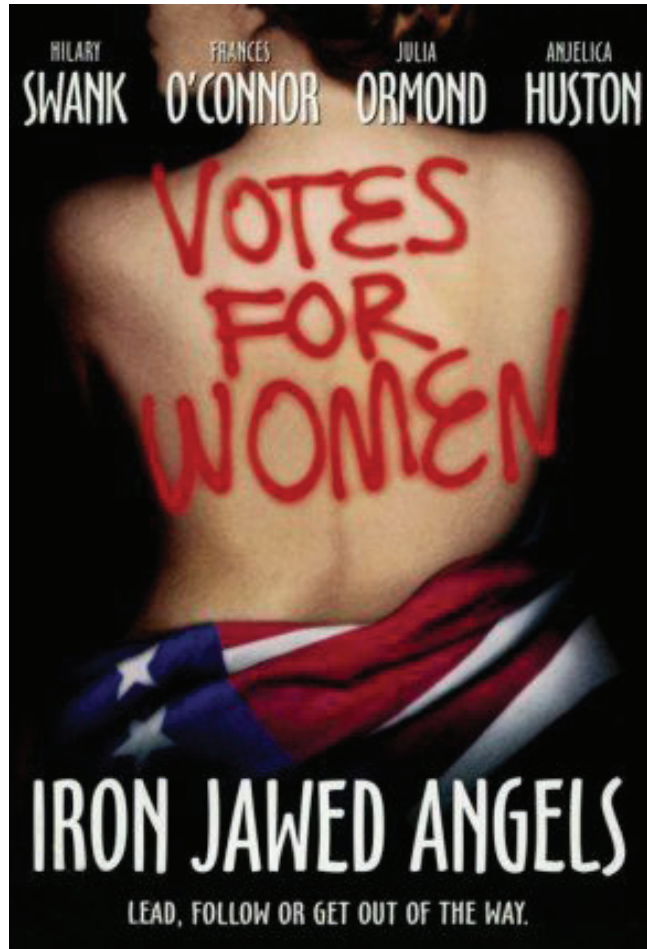
DEMİR ÇENELİ MELEKLER & SAATLER

Demir Çeneli Melekler

Yönetmen: Katja von Garnier
Senarist: Sally Robinson , Jennifer Friedes
Oyuncular: Lois Smith, Hilary Swank,
Patrick Dempsey, Bob Gunton, Anjelica Huston

Amerikan tarihindeki önemli olaylardan biri olan kadınların oy hakkı için mücadelesinin en önemli aktörleri Alice Paul ve Lucy Burns'ün hayat hikayelerine ışık tutuyor. Filmde kadınların en büyük silah olarak Amerikan Özgürlük Bildirgesi'ni kullanması, konunun evrenselliğinin bir ülkeye, bir insana ya da bir cinsiyete bağlanılmaması gerektiğinin tezatlığını vurguluyor. Bizlere sunulan sözde eşitlik söyleminin o kadar da inandırıcı olmadığını görüyorsunuz. Kadının kamusal alandan ne kadar dışlandığını ve eril nüfusun gölgesinde yaşamak zorunda bırakılışının öyküsünü izliyorsunuz.

Bir Gün Üç Kadın: Saatler Filmi Üzerine

"Bir kadının bütün hayatı...
Bir tek günün içinde...
Ve o gün...
Bütün hayatı..."

Saatler

Yönetmen: Stephan Daldry
Yazar: Michael Cunningham, David Hare
Oyuncular : Meryl Streep, Nicole Kidman, Julianne Moore

Her kadın, diğerine bir zincirin halkaları gibi eklenirken, bir edebiyat eserinin gücü, hayatlarını karşı konulamaz şekilde değiştiriyor. Birinci kadın, Virginia Woolf, Londra'nın varoşlarında bir yandan depresyonla savaşıırken, bir yandan da ilk romanı olan Mrs. Dalloway'i yazıyor. Bundan 20 yıl kadar sonra, II. Dünya savaşının sonunda Los Angeles'ta yaşayan bir ev kadını olan Laura Brown, Mrs. Dalloway'i okuyor ve bunun içindeki devrimci ruhtan aldığı ilhamla yaşamında büyük bir değişiklik yapma kararı alıyor. Ve günümüz New York'unda yaşayan, Woolf'un Mrs. Dalloway'inin modern bir versiyonunu olan Clarissa Vaughan, kendisiyle eski sevgilisi Richard için sonun ne olacağını tahmin etmeye çalışıyor. Üçünün hikayesi bir araya geliyor ve sonunda şaşırtıcı bir tanışma gerçekleşiyor.

